

ישמח ישראל

המבואר

מאמור מספה"ק ישמח ישראל
על פרשת השבוע
בתוספת ביאור והערות

קרח

תוכן העניינים

מבוא	ה
ישמח ישראל	ז
הביאור	ט
תמצית המאמר	כב
הוראה למעשה בעבודת ה'	כד
בינת המאמר	כה
אמרות ופנינים יקרים	לו

דברי רבינו ז"ע בענין לימוד דברי תורתו מתוך צוואתו הק'

...הנני מאמין באמונה שלימה כי מאהבת הקב"ה ומחסדו הגדול אשר חושב מחשבות לעזרת כל הנשמות אשר לא ידח ממנו נדח חלילה, ברחמי הרבים סבב כל הסיבה הזאת אשר ישמעו אנשים אשר קטנם עבה ממתי לקולי, ויבקשו תורה מפי נדכה ונכאה כמוני אשר נפלות היא בעיני, למען אקיים מצות ושננתם לבניך אלו התלמידים, למען אשר לא ימחה שמי חלילה מישראל, ומדי זכרם בי יזכרנו לטובה למען להעלות משאל תחתיה.

לזאת אבקש ואתחנן בבכי ובתחנונים מעת אוהבי ורעי, אשר מסרתי נפשי עליהם, וכמעט רוב ימי חלדי הייתי משרת להם לעסוק לטובתם בכל האפשרות, זכרו נא לבקש רחמים על הדין נפשא עלובתא, ובכל עת אשר תהיו פנוים מצרכים ותעסקו במילי דשמיא, תזכרו נא גם אותי השפל והנדכה, אשר הייתי עמכם בצוותא חדא שנים רבות, לבקש רחמים על נשמותי...

כס"ד

קרח תשפ"ו

גליון רס

שנה ו

...~...~...~...

התודה והברכה לכל המסייעים בהוצאת השיעור ישלם ה' פעלם ותהי משכורתם שלמה מן השמים

...~...~...~...

לתשומת לב הלומדים היקרים והנכבדים.

שגיאות מי יבין, היות וקונטרסים אלו יוצאים לעת עתה בלחץ של זמן, ואין מספיק שעת הכושר להגיה את הקונטרס כמו שצריך, לכן אנו מודעים בזה שכל הקונטרס אינו מוגה, והוי דן את כל האדם לכף זכות. כמו כן נשמח מאד לקבל הערות והארות לתיקונים הוספות והשמטות וכל המצטרך

...~...~...~...

על פי הלכה אסור לעיין בגליון בעת **אמירת קדיש** (מ"ב ס' נו סק"א), בעת **חזרת הש"ץ** (מ"ב ס' קכד ס"ק יז-יח), בעת **קריאת התורה** (סימן קמו ס"ב), בעת **שעוסק בתפילה או בברכה** (מ"ב ס' קצא סק"ה).

...~...~...~...

שיעורי "הכנה לשבת קודש"

עם הגה"ח ר' יוסף צבי רכניצר שליט"א

כותב ועורך הקונטרס

בארה"ק: 0733-025-063

בארה"ב: 718-178-19-56

...~...~...~...

לתגובות והערות ולכל ענייני הגיליון

03-9146666

פקס: 03-6162226

אימייל: hayismachyisroel@gmail.com

כמו"כ להשתתפות בהוצאות הגיליונות הבאים נא פנו בכתובות הנ"ל.

קו השיעורים

"הכנה לשיבת קודש"

עם המשפיע

הגה"ח ר' יוסף צבי רכניצר שליט"א

כותב ועורך הקונטרס

בארה"ק: 0733-025-063

בארה"ב: 718-178-19-56

סדר חדש במערכת

שלוחה 1 - השיעור השבועי

שלוחה 2 - שיעורים קודמים

מסודרים לפי פרשיות התורה

לרומם הנפשות ולעורר הלבבות

להתחבר לקדושת השבת

מתוך התכוננות בפרשת השבוע

איך אפשר לומר על תורה שניתנה מן השמים 'תורה לא
בשמים היא' ואין משגיחין בבת קול

למה נתקנאו המלאכים דוקא כשהקב"ה בא ליתן את התורה
לישראל ולא נתקנאו גם בשעה שחזר עם התורה על כל אומות
העולם

ביאור הענין של משה שפיר קאמרת - ואתפשטותא דמשה
בכל דרא ודרא

לך ה' הגדולה... והמתנשא לכל ראש

את איזה עינים השוחד מעוור, ומה הטעם בזה

כל זה ועוד יבואר בעומק מאמרו של רבינו זי"ע בביאור המחלוקת של
קרח על משה רבינו, ואיך ובמה עינו הטעתו בזה

מבוא

אני מאמין באמונה שלמה בנבואת משה רבינו עליו השלום שהיתה אמיתית, ושהוא היה אב לנביאים לקודמים לפניו ולבאים אחריו.

הטעתו, כי השוחד יעור עיני פקחים, היינו הנגיעה היא מעור עיני השכל האמתים, כי השכל נמשך אחר הנגיעה, ואדם קרוב אצל עצמו, כמבואר בראשונים טעם השוחד בארוכה. במקומו נתבאר באריכות הטעם להוספה זו.

רבינו פותח את מאמרו הק' בפליאה עצומה על איש גדול ומורם מעם כקרח שלאחר כל האותות והמופתים שהיו בכאן, שהאדמה פצתה את פיה וכו', לאחר כל אלה אמרו ישראל אתם המיתם את עם ה', קראו להם לקרח ועדתו עם ה', הרי שהיו גדולי הדור דעה, והאיך טעו טעות גדולה כזו, לכפור חלילה בתורת משה. וביותר תתרבה התמיהה על טענתו: כי כל העדה כולם קדושים, כולם שמעו בסיני אנכי ה' אלקיך, הלא היא הנותנת, אדרבה באותו מקום ובאותו מעמד ששמעו הדברים האלה, שם ראו חשיבות משה ואהרן יותר משאר העם. וגם בשעה שנכנס אהרן לבית המקדש נתמלא הבית כולו אורה. את כל זה יבאר רבינו במאמרו היטב הדק, כאשר מתוך המאמר יתבאר עוד: א. עומק הכוונה בדברי חז"ל "תורה לא בשמים היא". ב. מדוע נתקנאו המלאכים דוקא בשעה שבא

מלבד האמונה שצריך להאמין בכל דברי הנביאים שהם אמת, יש עוד עיקר מעיקרי האמונה, והיא האמונה להאמין באמונה שלמה בנבואת משה רבינו ע"ה: א. שהיתה אמיתית. ב. שהוא אב לכל הנביאים לפניו ולאחריו. ענין האמונה הזאת מבואר היטב בדברי הרמב"ם, שמלבד האמונה באמית מציאות האמונה, צריך להאמין גם במעלת וגדולת השגתו של משה רבינו יותר מכל שאר הנביאים שהיו לפניו ושבאו לאחריו, כי לא קם עוד כמשה נביא המדבר עם ה' פנים אל פנים במראה ולא בחידות.

במאמר שלפנינו מכתב יד קדשו של כ"ק מרן רבינו האדמו"ר הזקן זי"ע אשר בו מבאר רבינו את המעלה הגדולה והמיוחדת שיש בנבואת מרע"ה יתר על כל שאר הנביאים, ומכאן הטעות הגדולה של קרח, אף שהיה פקח וחכם גדול, אבל לא היה לו את האמונה בנבואה המיוחדת של מרע"ה, והטעם שלא היה לו את האמונה הזאת כותב רבינו בסוף המאמר בתוספת אל דברי אביו האדה"ז זי"ע: ובאמת לולא הנגיעה לקחת הנשיאות, היה גם הוא יודע זאת, שאין כן כוונת הקב"ה, אבל עינו

לקרח שהיה בנו של יצהר ובן בנו של קהת ובן בנו של לוי. וע"ע בבינת המאמר אות ב.

לפיכך חובה יתירה יש בלימוד מאמר זה, כדי שנוכל לקיים את מצוות (לפי כמה דעות בראשונים) 'ולא יהיה קרח וכעדתו', וכפי המבואר כאן במאמרו של רבינו הרי קרח פשע בכל התורה כולה, כיון שכפר בתורת משה שהיא מהקב"ה, וגם כפר במעלת הנבואה הגדולה שהיה למרע"ה יותר על כל שאר הנביאים, והרבה יש להעמיק בזה כדי שלא ידבק בדינו מאומה מן החרם ח"ו, ומקצת מן המקצת בזה הבאנו בביאורים (המקוצר והמורחב), וכן בהוראה למעשה בעבודת ה', ותן לחכם ויחכם עוד.

בהוספה שמוסיף רבינו על דברי אביו האדה"ז זי"ע מלמדנו רבינו בקצירת האומר איך שכל הטעות הנורא של קרח בא לו מחמת הנגיעה, כי אדם קרוב אצל עצמו, והנגיעה הוא כמו השוחד שמעוור עיני חכמים ומסלף דברי צדיקים, ואם בקרח שהיה מנושאי הארון ובעל רוח הקודש כך, מה נעשה אנן אזובי הקיר? וזה צריך לעורר אותנו לדברי התנא (אבות פ"א) "עשה לך לך רב והסתלק מן הספק", וכל הנוטל עצה מן הזקנים אינו נכשל, ולא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לעולם אלא השלום.

עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועל ישראל, אמן.

הקב"ה ליתן את התורה לישראל, הלא גם לאומות העולם ביקש ליתן את התורה. **ג.** למה לא שיין לומר לגבי משה רבינו 'יחיד ורבים הלכה כרבים'. **ד.** זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי בחורב - מה צריך לזכור. **ה.** המעט מכס כי הבדיל אלקי ישראל מעדת ישראל - כי מבלעדי רצון השי"ת וכחו, לא יוכל שום איש לקבל שום התמנות ושררות, רק הכל כפי השגחת הבורא ב"ה.

בגמרא סנהדרין (קח.) נחלקו אם יש לקרח חלק לעולם הבא, **והאריז"ל** כתב (לקו"ת ועוד): 'צדיק כתמר יפרח' ס"ת קרח, שאחר הבלעה נתקן ונעשה צדיק כמקודם, גם **הרה"ק הרבי מלובלין** זי"ע היה אומר 'דער הייליגער זיידע קרח. וכל מחלוקתו של קרח אינו דבר פשוט, ואין לנו בו שום השגה, ואין לנו ללמוד מפרשה זו אלא מה שהוא נוגע לענינינו, ואיתא **באגרא דכלה** (פרשת פנחס) בשם **הרה"ק רבי מענדלי מרימנוב** זי"ע על הכתוב (במדבר כו, יא): 'ובני קרח לא מתו' דענין המחלוקת של קרח עדיין לא מת אלא נמשך בכל דור דור, ועדיין השטן מרקד בינינו, וכמו שכתב **הרה"ק רבי אברהם חיים מזלאטשוב** זי"ע בספרו 'אורח לחיים' (ד"ה ויקח) שלכן התורה מפרטת את יחוסו של קורח (מלבד שמו של יעקב שביקש שלא יזכר כאן), להורות לנו **כי על יראת שמים לא מועיל שום יחוס**, כמו שלא הועיל

ישמח ישראל

מאמרו "רצללה"ה זי"ע [תר"מ]

[א] להבין הענין ממחלוקת קרח וטעותו. כי לכאורה יפלא בטענת קרח למשה (א, טז) כי כל העדה כולם קדושים, כולם שמעו בסיני (שמות כ, ב) אנכי ה' אלקיך (במדב"ר יח, ו), הלא היא הנותנת, אדרבה שם ראו כל העדה גדולת משה ואהרן, שאמרו למשה (שמות כ, טז) דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו וגו', הרי שהם לא יכלו לקבל דיבורי הקב"ה, רק על ידי משה, והם לא עלו, רק משה ואהרן, וכמבואר (מכילתא דרשב"י שמות יט, כד) משה מחיצה לעצמו אהרן מחיצה לעצמו, הרי ראו שם גדלות משה ואהרן יותר משאר העם, ומה היה בזה טענת קרח כל העדה שמעו, באותו מקום ובאותו מעמד ששמעו הדברים האלה, שם ראו חשיבות משה ואהרן יותר משאר העם. [וכמאמר הכתוב (משלי ל, ד) מי עלה שמים וירד מי אסף רוח בחפניו מי הקים כל אפסי ארץ (שוחר טוב משלי שם), וגם בשעה שנכנס אהרן לבית המקדש נתמלא הבית כולו אורה]. וגם לכאורה אינו מובן, כי נוכל להבין גדולת קרח ועדתו, שלאחר כל האותות והמופתים שהיו בכאן, שהאדמה פצתה את פיה וכו' (טז, לב), לאחר כל אלה אמרו ישראל (יז, ו) אתם המיתם את עם ה', קראו להם לקרח ועדתו עם ה', הרי שהיו גדולי הדור דעה, והאיך טעו טעות גדולה כזו, לכפור חלילה בתורת משה.

והנראה בזה על פי דאיתא בדרשות הר"ן (סוף דרוש ג) על מאמר חז"ל (ב"מ נט:) בענין פלוגתת רבי

אליעזר וחכמים גבי תנורו של עכנאי, רבי אליעזר מטהר וחכמים מטמאין, ואמר רבי אליעזר כותלי בית המדרש יוכיחו וכו', מן השמים יוכיחו, אמרו לא בשמים היא (דברים ל, יב). ולכאורה יפלא זאת, הלא אם בעל התורה שהוא הקב"ה אומר לך על ידי בת קול היאך פירוש כוונתו, האיך אפשר לומר אין משגיחין בבת קול. ותיריך הר"ן ז"ל, דהנה הקב"ה נתן לנו לעם ישראל התורה, להיות ברשותינו ובכונינו לחדש בה, וכאשר הבית דין מחדשין למטה, כן הקב"ה מסכים על ידם, וכמבואר במדרש (שמו"ר טוב, דב"ב יד) החודש הזה לכם (שמות יב, ב) אני ואתם נלך לבית דין של מטה לשמוע מתי מקדשין החודש, וכן הוא בירושלמי (סנהדרין א, ב) על פסוק (תהלים נז, ג) אקרא [לאלקים עליון] לאל גומר עלי, שאם בית דין מעברין החודש בתוליה חוזרין, הרי שהקב"ה נתן לנו התורה, כפי אשר אנחנו עם בני ישראל בדעתנו נפרש כוונת הקב"ה בזה, כן יסכים הקב"ה.

ולכן כשבא הקב"ה ליתן התורה לעמו ישראל אמרו המלאכים (תהלים ח, ב) אשר תנה הודך על השמים, [ולכאורה] הלא חזר הקב"ה על כל עם ולשון (ע"ב:), ואמאי לא טענו שם המלאכים, רק כשרצה ליתנה לישראל. כי מבואר במדרש (שמו"ר ל, ט) שלאומות העולם לא רצה ליתן רק מצוות גולמיות, היינו שכאשר יאמרו להם הפירוש כן יעשו, ולא יהיה בהם כח לחדש בה דבר, מה שאין כן כאשר נתן התורה לישראל, ומסרה לנו, שכאשר נאמר אנחנו הפירוש כן יהיה,

מניצוץ משה אשר בם, וכמאמר התיקוני זוהר (ק"ב). על ענין משה שפיר קאמרת (שבת קא): דאפתטותא בכל דרא ודרא, (הלא) וכל התורה נקראת על שמו, זכרו תורת משה עבדי (מלאכי ג, כב), היינו שכאשר יאמר ויגזור כן הוא התורה, וכל החולק עליו חולק על התורה. [וכן משמע בראש השנה (כה). במשנה שם, אם באנו לדון אחר בית דינו של רבן גמליאל, צריכין אנו לדון אחר כל בית דין ובית דין שעמדו מימות משה ועד עכשיו, עד ולא עד בכלל, שעד בית דין של משה יכולים היינו לדון, אבל לא בבית דין של משה, כי היא כל התורה כולה].

ועל טענת קרח, שהוא במדרגה גבוה מעל גבוה, כמדרגת מלאך, ואין דעתו כדעת בני אדם, והתורה ניתנה לבני אדם, כפי דעתם ושכלם. על זה השיב להם משה (טז, ט) 'המעט מכם', היינו מיעוט וקטנות טענותיכם ניכר מדבריכם. שאתם ידעתם בעצמכם, כי גם אתכם הבדיל אלקי ישראל מעדת ישראל כו' (שם), היינו שהבדלתכם מה שאתם מובדלים במדרגה גבוה מכל העם, הוא מהקב"ה, כפי שתוכלו להשיג, כי מסתמא הלויים בדוכנם הרגישו הקדושה אשר בקרבם, כן הקב"ה משפיע בכם, לא יותר מכפי השגתכם. כן גם ב', לא נתן לי הקב"ה, רק כל כך כמו שאוכל לקבל, אשר אוכל להשפיע לכלל ישראל, לא יותר מכפי השגתכם, ובלעדי רצון השי"ת וכחו, לא יוכל שום איש לקבל שום התמנות ושררות, רק הכל כפי השגחת הבורא ב"ה. (כת"ק)

ובאמת לולא הנגיעה לקחת הנשיאות, היה גם הוא יודע זאת, שאין כוונת הקב"ה, אבל עינו הטעתו (במדב"ר יח, ח), כי השוחד יעור עיני פקחים (שמות כג, ח), היינו הנגיעה היא מעור עיני השכל האמתים, כי השכל נמשך אחר הנגיעה, ואדם קרוב אצל עצמו (יבמות כה:), כמבואר בראשונים טעם השוחד בארוכה (עי' חינוך מצוה פג.).

לזה טענו המלאכים וקנאו בישראל, שגם המה יהיו תלויים בישראל, שכאשר יקדשו ישראל החודש כן יהיה, ולזה נקרא התורה שבויה, כמבואר במדרש רבה (שמו"ר כח, א) על הפסוק (תהלים סח, יט) עלית למרום שבית שבי, נמצא מזה, שהקב"ה נתן התורה לישראל, אשר תהיה תלויה (בעזרת) [בדעת] בני אדם, וכפי אשר יהיה דעתם נוטה כן יסכים הקב"ה. **וזה** היה טענת קרח למשה, הן אמת שמשה גדול מאוד מכל העם, וכאשר ראו בעיניהם בשעת מעמד הר סיני, אכן אמרו מדוע תתנשאו על קהל ה', היינו שאתם במדרגה גבוהה משכל בני אדם, [שמשה רבינו ע"ה היה עם גופו בשמים (שמות לד, כח), ממילא הוא מרומם ומנושא מגוף בני אדם (דב"ר יא, ד), במדרגת שכל מלאך (ויק"ר טז, ה)], והקב"ה נתן את התורה כפי דעת בני אדם. ועל זה שאלו שכפי דעת בני אדם היה צריך למנות לנשיא לקרח שהוא הבכור (במדב"ר יח, ב), וגם טלית שכולה תכלת תהיה חייבת בציצית (שם, ג), הכי זה הוא דעת ושכל בני אדם. ולזה אמר קרח, כל זמן שאין אדם חולק עליו הלכה כמותו, אף שהוא למעלה משכל בני אדם, מה שאין כן כשיהיה עליו בר פלוגתא. וזה שתרגם אונקלוס (טז, א) ואתפלג, היינו שנעשה בר פלוגתא של משה, מה עשה, עמד וכינס ר"ן ראשי סנהדראות (במדב"ר שם), וכיון שהמה יהיו הרבים, ממילא יהיה הלכה כמותם, שיחיד ורבים הלכה כרבים (ברכות ט).

אכן כפי האמת זה אינו טענה, כי זה אינו שייך רק היכא שאנחנו מחולקים בדעת משה רבינו ע"ה (היכן) [האין] היה כוונתו, בזה אנו אומרים יחיד ורבים הלכה כרבים, מה שאין כן לחלוק חלילה על משה, שהיה שקול כששים רבוא ישראל (דב"ר יא, י), שהוא היה שורש כלל ישראל, ודעתו היא דעת בני אדם, אשר בה בחר אלקים, וכפי שכלו כך היא ההלכה, וכל חכמי התורה אשר להם כח ההכרעה הוא רק

הביאור

מבוא ותוכן המאמר

- עומק הכוונה בדברי חז"ל "תורה לא בשמים היא" ואיך אפשר שלא להשגיח בבת קול כאשר הוא מודיע מהו כוונת ורצון נותן התורה.
- מדוע נתקנאו המלאכים דוקא בשעה שבא הקב"ה ליתן את התורה לישראל, הלא גם לאומות העולם ביקש ליתן את התורה.
- מה רצה קורח להרויח בזה שכינס ר"נ ראשי סנהדראות, ולמה לא שייך לומר לגבי משה רבינו 'יחיד ורבים הלכה כרבים'.
- זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי בחורב - מה צריך לזכור, ומהו הענין שאמרו בזהו"ק בטעם של משה שפיר קאמרת, משום דאתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא.
- המעט מכס כי הבדיל אלקי ישראל מעדת ישראל - כי מבלעדי רצון השי"ת וכחו, לא יוכל שום איש לקבל שום התמנות ושררות, רק הכל כפי השגחת הבורא ב"ה.
- כי השוחד עינור עיני חכמים - הכוונה והטעם בזה.

מאמרו "רצוללה"ה זי"ע [תר"מ]

מאריך לבאר את הפליאה הגדולה בטענת קרח על משה ואהרן 'כי כל העדה כולם קדושים ומדוע תנשאו על קהל ה', הדברים אינם מובנים כפשוטם כלל, שהרי קרח וכל עדתו היו גדולי הדור דעה, ואיך טעו טעות גדולה כזו, לכפור חלילה בתורת משה, ובקדושתם וגדולתם של משה ואהרן.

[א] הנה בפרשה של קרח יש להתבונן ולהבין

היטב את הענין ממחלוקת קרח, שהרי היה אדם גדול בתורה ובחכמה, ואיך העיז בנפשו לחלוק על רבן של כל ישראל, ומה היה מקור טעותו שגרם לו את כל הקלקול הזה^א. כי לכאורה יפלא להבין את הדברים בטענת קרח למשה^(זט, ג) 'כי כל העדה כולם קדושים', וכפירושו של רש"י: שבא בטענה שכולם שמעו בסניי^(שמות כ, ב) אנכי ה' אלקיך (במדב"ד יח, ו)^ב, ולא מובן כלל מה הטענה הזו, הלא

הערות וצינונים

ומבאר המהר"ל בספרו דרך חיים, כי משה לא היה לו שום צד במחלוקת, וקרח חלק על השי"ת בעצמו כמו שנאמר (במדב"ד כו, ט) ובני אליאב נמואל ודתן ואבירם הוא דתן ואבירם קרואי העדה אשר הצו על משה ועל אהרן בעדת קרח בהצותם על ה'. וכל כולו היה מחלוקת שלא לשם שמים, כי מחלוקת לשם שמים היא כששנים חולקים להבין מה הוא רצון ה', וממילא אי אפשר לחלוק נגד ה' לשם שמים. **ב. וטעותו** - מה היה

א. רבינו מזכיר כאן שני דברים: א. מחלוקת קרח. ב. וטעותו. וגם מזכיר רק מחלוקת קרח ואינו מפרט עם מי חלק קרח, ואומר רבינו שיש ללמוד ולהבין שני דברים: **א. ממחלוקת קרח** - למרות שקרח עשה מלחמה כנגד מרע"ה, עכ"ז אין המלחמה קרויה על שניהם אלא על שמו של קרח בלבד, וכדאיתא במס' אבות (פ"ה מ"ז) איזהו מחלוקת שלא לשם שמים זו מחלוקת קרח ועדתו, ולא אמרו מחלוקת קרח ומשה.

היא הנותנת, אדרבה הרי דוקא שם ראו כל העדה
 את מדרגתם הפחותה לעומת גדולת משה ואהרן,
 שבשעה ששמעו את קול ה' פרחו נשמתם וחזרו
 לאחוריהם עד **שאמרו למשה** (שמות כ, טז) **דבר אתה**
עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו פן נמות וגו', **הרי**
שם ראו וידעו וגם הרגישו היטב כי **לא יכלו** בעצמם

לקבל דיבורי הקב"ה, רק על ידי משה שהוא יכול
 לשמוע את דבר ה' והם ישמעו ממנו, ועוד מעלה
 גדולה שראו שם בעיניהם¹, **שהם לא עלו** על ההר
 כי הוזהרו במצות הגבלה אפילו שלא להתקרב אל
 ההר, ואפילו לא לנגוע בהר², **רק משה ואהרן** היו
 רשאים לעלות אל ההר³, וגם לאהרן לא הותר לעמוד

הערות וציורים

ממרה"ה (שמות יט, טז): 'דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר
 עמנו אלקים פן נמות'. והקב"ה השיב למשה רבינו (דברים ה,
 יט-כח): הטיבו אשר דברו מי יתן והיה לבבם זה ליראה אותי
 כל הימים. הלואי שישארו תמיד ביראה זו. הרי שבקושי יצאו
 משם חיים, ובפרט לפי מה שכתב המהרש"א שלכאורה שתי
 המימרות של ריב"ל סותרות זו את זו, כי במימרא הראשון אמר
 שכולם מתו, ובמימרא השניה אמר שכולם חזרו לאחוריהם,
 ולעיל אף אמר שרק נחלשו והוצרכו לבשמים להשיב את
 נפשם. וכתב המהרש"א, שהיו שם שלוש כתות חלק מתו
 וחלק חזרו לאחוריהם וחלק שנחלשו. ועל כל פנים לא היה
 שם אחד שהיה יכול לעמוד ולקבל את התורה מפי הקב"ה
 מבלי שיקרה לו איזה דבר, לבד משה ואהרן שעליהם לא
 מובא בחז"ל שגם הם היו בכלל זה, ואדרבה כולם באו לבקש
 ממשה שהוא ידבר כיון שרק הוא יש בכוחו לקבל את הדברות
 מפי הקב"ה. וא"כ איך יכול שקרח שכח מכל זה, ודוקא את
 המעמד שהוכיח על מדרגתם הפחותה משה כל כך, בזה
 הם מתגאים ומדמים להיות כמו משה רבינו?!

ג. הנה מכל מה שהביא רבינו עד כאן (וגם מדבריו מיד להלן)
 מוכח רק צדקתו וגדולתו של משה, אבל קרח הרי קינא
 באהרן הכהן, ורצה ליטול ממנו את עבודת כהונה גדולה,
 ועדיין לא הוכח שגם אהרן הכהן גם כן גדול ממנו במעלה,
 לכן מוסיף רבינו לחזק את קושייתו ותמהיתו על קרח גם
 מצד גדולתו של אהרן, והוא בהתבוננות על מקום עמידתם
 של משה ואהרן בשעת מותן תורה על הר סיני, לעומת קרח
 וכל ישראל שנאסרו להתקרב כלל להר.

ד. כמו שנאמר (שמות יט, יב): והגבלת את העם סביב לאמור
 השמרו לכם עלות בהר ונגוע בקצהו, כל הנוגע בהר מות
 יומת. והוא מצות הגבלה - קביעת תחומים לעם, לסימן
 שלא יתקרב אל ההר, כי ההר יתקדש על ידי ירידת ה' עליו,
 ואפילו שהיו אז במדרגת נביאים ופוסקה זוהמתן כאדם
 הראשון קודם החטא (עיין בבית המאמר אות א), עכ"ז לא היו
 ראויים להתקרב אל ההר אפילו בנגיעה בעלמא.

הטעות של קרח, ומהו מקור הטעות, ואיך נכשל אותו אדם
 גדול בטעות גדולה ומרה כזו. וכיון שאי אפשר להבין את
 הדברים כפשוטן, נכנס רבינו האדה"ז זי"ע לבאר את עומק
 הדברים, ואמנם יבאר בהרחבה את ענין המחלוקת, ומתוך
 הדברים נבין גם **מהי הטעות** של קרח, אבל **מהיכן בא טעות**
 כזו לקרח, את זה לא מבאר רבינו האדה"ז, לכן בסוף המאמר
 מוסיף רבינו לבאר גם את זה, וזהו ענין התוספת שמוסיף
 רבינו בסוף המאמר על דברי אביו הק' רבינו הזקן ז"ל. ורבינו
 מאריך ומעצים את הקושיא על קרח כדי לשבר את האוזן
 ולהבין שכאן מדובר באחד מגדולי הדור דעה, וא"כ איך יתכן
 שטעו טעות גדולה כזו, לכפור חלילה בתורת משה.

ב. לשון רש"י הוא: כולם קדושים - כולם שמעו דברים
 מפי הגבורה. ומדוע תתנשאו - אם לקחת אתה מלכות לא
 היה לך לברור לאחריך כהונה, לא אתם לבדם שמעתם בסיני
 אנכי ה' אלקיך, כל העדה שמעו. ומבאר המהר"ל שבטענתו
 של קרח שכולם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה בא לומר,
 שכולם הגיעו למדרגת הנבואה בעצמם (וכן משמע מדברי
 התרגום), ואינם צריכים שיהיה אחד שיעמוד בין ה' וביניהם
 כדי להגיד להם את דברי ה'. ורבינו הזכיר רק את הטענה
 השניה שכולם שמעו בסיני אנכי ה', וטעם עמוק יש בדבר
 כמבואר בגמ' שבת (פה:) אריב"ל, כל דיבור ודיבור שיצאה
 מפי הקב"ה נתמלא כל העולם כולו בשמים, והמהרש"א
 מסביר שהיו צריכים לבשמים כדי להשיב את נפשם כיון
 שנחלשו מחרדת הקולות של עשרת הדברות. ועוד שם
 בגמ': אריב"ל כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה יצאתה
 נשמתן של ישראל, שנאמר: נפשי יצאה בדברו. וכי מאחר
 שמדיבור ראשון יצתה נשמתן דיבור שני איך קבלו, הוריד
 טל שעתיד להחיות בו מתים והחיה אותם, שנאמר גשם
 נדבות תניף אלקים נחלתך ונלאה אתה כוננת. ואריב"ל כל
 דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה חזרו לאחוריהם י"ב מיל, והיו
 מלאכי השרת מדידן אותן, שנאמר מלאכי צבאות ידודון
 ידודון, אל תקרי ידודון אלא ידדון. וכשראו ישראל כך, ביקשו

‘מי עלה שמים וירד, מי אסף רוח בחפניו, מי הקים כל אפסי ארץ, מה שמו ומה שם בנו כי תדע’. (שוחר טוב משלי שם) [פירוש: מי עוד עלה לשמים לקחת את התורה מהמלאכים וירד בשלום, מי עוד אסף רוח כמו משה שזרק על כל מצרים את פיה הכבשן, מי עוד צרר מים בקי"ס כמו משה, מי הקים את כל העולם בכח התורה, שהרי עד שלא קיבלו ישראל את התורה היה העולם מתרופף. אדרבה, אם יש עוד אחד כזה אמרו לי מה שמו ושם בנו, כלומר הלא אנו יודעים שאין עוד כזה^ט], וגם איך יכול קרח לדמות עצמו לאהרן הכהן, הרי ביום שמיני למילואים **בשעה שנכנס אהרן בפעם הראשון לבית המקדש נתמלא הבית כולו אורה^ט** וראו כולם את

באותו מקום שעמד שם משה, **כמבואר** (מכילתא דרשב"י שמוות יט, כד) **משה מחיצה לעצמו אהרן מחיצה לעצמו**, אבל על כל פנים רק אהרן ומשה עלו אל ההר, ואם כן **הרי כולם ראו שם** במעמד הר סיני את **גדלות משה ואהרן יותר משאר העם**, ואם כן יפלא מאוד להבין **מה היה בזה טענת קרח** שכל העדה שווים בקדושה, כיון **שכל העדה שמעו דברים בסיני מפי הגבורה**, הרי דוקא **באותו מקום ובאותו מעמד ששמעו את הדברים האלה, שם ראו את החשיבות של משה ואהרן יותר משאר העם^ז**. [ואיך יכול קרח להשוות את עצמו למשה רבינו, הלא שלמה המלך החכם מכל אדם התבטל לפניו בתכלית הביטול **כמאמר הכתוב^ז** (משלי ל, ד)

הערות וצייונים

בפסוקים הקודמים בהתבטלות נורא בתכלית הביטול, וכך הוא אומר: **‘כי בער אנכי מאד ולא בית אדם לי**. ולא למדתי חכמה ודעת קדושים אדע’]. והיינו כאומר על עצמו איך בין גארינישט מיט נישט... ועוד כמה דברים נוראים שאומר שם על עצמו]. ומה הביאו להכנעה ושפלות כזו? ההתבוננות על גדלותו של משה בכלל ובמעמד הר סיני. ולכן מביא רבינו פסוק זה כי מזה יש לתמוה מאד איך יתכן ששלמה המלך מתבונן על מעמד הר סיני ונהיה בעצמו כעפר ואפר בתכלית הביטול, ואילו קרח לוקח דוקא משם עצות להתגאות עם עצמו כל כך, להשוות את עצמו עם משה רבינו?!

ט. לעת עתה לא מצאתי מקור ידוע לדברי רבינו, [ועיין בקובץ תורני ישמח ישראל (ט עמוד דא-דב) שניסו לפלפל בזה]. ויתכן שאמר כן מעצמו על פי איזה מדרש, ואולי הכוונה לדברי המדרש **‘לקוט מדרשי תימן’** (פרשת בהעלותך ה, א-ב) וז"ל: **דבר אחר, למה נסמכה פ' בהעלותך לפרשת הקרבנות**, אמר אהרן בלבו, **אי לי שנדחיתי מן הקרבנות ונותנו לנשיאי ישראל...** אמר הקב"ה למשה, **דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך**, כלומר העליה שלך שנאמר בהעלותך, **אלא דבר אל אהרן וידליק את הנרות**. ואמר לו העלה נרות המערכה, **כבר נתרצה לך המקום**, שנתקשה עלי (מעשה המנורה) **יותר מכל כלי המשכן והוא שבשילך**, באותה שעה עלה אהרן והוא

ה. כך התרה הקב"ה את כל העם על ידי משה רבינו (שמות יט, כא-כד): **רד העד בעם פן יהרסו אל ה' לראות ונפל ממנו רב**. וגם הכהנים הנגשים אל ה' **יתקדשו פן יפרוץ בהם ה'**... ויאמר אליו ה' **לך רד ועלית אתה ואהרן עמך** והכהנים והעם אל יהרסו לעלות אל ה' **פן יפרץ בם**. ולהבין יותר את עומק הקושיא מענין העליה להר עיין בבית המאמר אות א.

ו. הן מצד מקום עמידתם בהר שרק הם היו רשאים לעלות אל ההר. והן מצד שרק להם היה את הכוח לשמוע את דברי ה', משא"כ כולם נסוגו לאחור וכמעט שמתו מחמת פחד ה', שלא היה היה בהם כח לשמוע את דברי ה', כמו שנתבאר היטב בבית המאמר אות א.

ז. רבינו הוסיף כאן במאמר המוסגר עוד פליאה עצומה על קרח, אבל לא על דרך שהתחיל את קושייתו, שהוא כדרך תשובה ופליאה על טענתו של קרח, שאיך יתכן שדוקא מתוך אותו מקום ומעמד שראו כולם את תוקף קדושתם וגדלותם של משה ואהרן יותר מכל ישראל, דוקא משם בא לחלוק עליהם?, וכאן מוסיף להקשות על קורח איך לא התבונן על גדולתם של משה ואהרן ממקום אחר שקרח לא הזכיר זאת כלל בדבריו, ואולי לכן הביא את זה בתוך מאמר מוסגר.

ח. שלמה המלך החכם מכל אדם מדבר שם על עצמו

גודל קדושתו של אהרן^י]. וגם לכאורה אינו מובן כלל כל הפרשה עם קרח, כי האם נוכל להבין את גדולת קרח ועדתו, שאפילו לאחר כל האותות והמופתים שהיו בכאן, שהאדמה פצתה את פיה וכו' (טז, לב) וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה, עם כל זאת לאחר כל אלה אמרו ישראל (יז, י) על משה ואהרן אתם המיתם את עם ה', ואם הם קראו להם לקרח ועדתו "עם ה'", הרי זה בודאי מפני שהיו הוא וכל המאמנים וחמישים ראשי סנהדראות גדולי הדור דעה, ואם כן האין טעו אנשים גדולים כאלה טעות גדולה כזו^א, לכפור חלילה בתורת

משה^ב, הרי ברור שאי אפשר ללמוד את הדברים כפשוטן. בתוך המאמר יבאר רבינו עוד קושיא, והוא על דברי התרגום על 'ויקח קרח' ואתפלג קרח' כפי שיבואר במקומו.

איך יתכן לומר כאשר שומעים בת קול מלמעלה שמכרזת מהו דעת הקב"ה, 'תורה לא בשמים היא', הרי כל המחלוקת הוא רק כדי להבין מהו דעת הקב"ה.

והנראה בזה על פי דאיתא בדרשות הר"ן (סוף דרוש ג) על מאמר חז"ל (ב"מ נט:): בענין פלוגת רבי

הערות וציגונם

בתורה"ק בשם 'עם השם' הרי שהיו גדולי הדור דעה - וכך איתא גם במדרש (תנחומא אות י): ויקומו לפני משה נשיאי עדה - מיוחדים שבעדה, שיודעים לעבר את השנים ולקבוע את החדשים והתקופות. אנשי שם - שהיה להם שם בכל. וא"כ אין לומר שטעו בהבנה, ולא למדו כנכון. וכדברי רבינו בפי' יצא אות ג: שאם אדם תועה מדרך השכל, שנחשך בעדו אור הדעת ואין נוגה לו, עצה היעוצה שיעמיד את התורה"ק לנגד עיניו ובאורה יראה אור, שהתורה נקרא אור, והתורה"ק מנהיגתו שילך בדרך הישר והרצוי. ואם קורח היה גדול כל כך בתורה אי אפשר לומר שלא למד כראוי וכנכון. וגם אי אפשר לומר שבחטאיו נסתמה ממנו אור התורה, ראשית שהרי לא נסתמא וכל רז לא אניס ליה כנ"ל, וגם אי אפשר לומר שהיו בו חטאים וכוחות הטומאה, שהרי איתא במדרש (במד"ד) חכם גדול היה קרח ומטועני הארון היה, ועבודת הקודש עליו בכתף ישאו, וידוע שהארון היה מכלה את כל מי שאינו ראוי ליגע בארון התורה, וגם היה בעל רוח הקודש. וגם קשה האין טעו טעות גדולה כזו - שטעות בדבר הלכה עוד אפשר להבין קצת כנ"ל, אבל שני האופנים לא יתכן לומר על גדולי הדור דעה שיבואו לכפור חלילה בתורת משה. שלכאורה כפירה אינו ענין של טעות אלא מרידה בהש"ת מתוך פריקת עול מלכות שמים, ואין בא להם דבר זה.

יב. הרי הקב"ה אמר למשה רבינו במעמד הר סיני (שמות יט, ט): הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם. וא"כ כל החולק על משה רבינו כופר לא רק בנבואת מרע"ה אלא גם ובעיקר בכל התורה כולה.

שמח להעלות את הנרות, וראה בהן אור גדול ונצח, ונתבייש אהרן מפני האור, אמר לו הקב"ה 'בהעלותך' - לזכותך בלבד (כלומר האור הגדול הזה הוא רק בגלל מעלתך) לא שאני צריך לאור, אלא זה האור יצא ממני לבית המקדש ומבית המקדש לכל העולם, שנאמר 'באורך נראה אור'. הרי מפורש כאן להדיא שכאשר נכנס אהרן בפעם הראשון להדליק המנורה נתמלא כל הבית מלא אור עד שהארון התבייש לגדול האור מופלא רום מעלה הזה, והקב"ה אמר לו שכל זה הוא לזכותך.

י. רבינו מביא שני הוכחות לגדולתו של אהרן: א. שהרי ראו כולם שאהרן עלה למחיצה שרק הוא היה יכול לעלות לשם, והם לא עלו לשם, וא"כ איך יכול לומר שכולם היו שווים במעמד זה. ב. הרי גם במשכן ראו גדולתו, שאף שמשה רבינו שימש שם בשבעת ימי המילואים, מ"מ רק כאשר נכנס לשם אהרן הכהן נתמלא הבית כולו אורה, כפי הנלמד מדברי המדרש לעיל.

יא. כל טעות בהלכה נובע או מחמת שלא למדו את ההלכה כראוי וכנכון, כמו שכותב רבינו בפי' צו אות א ד"ה הקריב ע"ש. או מחמת שנעלם ונסתם ממנו שיקול הדעת הנכון, ועל פי רוב הוא בא מחמת איזה חטא ופגם שמשפיע על דעת האדם, שכל עבירה מטמטמת את מוחו ולבו של אדם, כדברי רבינו בפי' ג בעומר אות ה, שע"י החטאים ניטל מאור עיניו של אדם, כמו שנאמר השיגוני עוונותי ולא יכולתי לראות. ושני הדברים האלו קשים לאומנם על קרח, שהרי אם לאחר כל מה שנענשו קרח ועדתו נקראו על ידי ישראל, וכך גם נכתבו

מה שאומרים במתיבתא דרקייעא^{טו}. ולכאורה יפלא זאת, הרי כל סיבת המחלוקת [אם היא לשם שמים] הוא מכיון שאין יודעים מה הוא כונתן נותן התורה, לכן זה אומר כך וזה אומר ושניהם מתכוונים לדבר אחד^{טז}, וכיון שכן הלא אם בעל התורה שהוא הקב"ה בכבודו ובעצמו אומר לך על ידי בת קול היאך פירוש כוונתו, מה מקום יש לחלוק ולהבין מהו כוונתו, הלא הוא בעצמו אמר מהו כוונתו? וא"כ האין אפשר לומר אין משגיחין בבית קול.

‘אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו’, במה שונה התורה שביקש הקב"ה לתת לאומות העולם לבין התורה שהקב"ה נתן לנו. ומדוע רק בעתידת התורה לישראל נתקנאו המלאכים.

הערות וציגונים

כדי ליפול, גער בהם רבי יהושע ואמר להם, אם תלמידי חכמים מנצחים (מתווכחים) זה את זה בהלכה, מה טיבכם (מה) יש לכם להתערב בויכוח זה), לא נפלו הכתלים מפני כבודו של רבי יהושע, אבל גם לא זקפו מפני כבודו של רבי אליעזר. חזר ואמר להם, מן השמים יוכיחו, יצאתה בת קול ואמרה להם, מה לכם אצל רבי אליעזר שהלכה כמוהו בכל מקום, עמד רבי יהושע על רגליו ואמר, 'לא בשמים היא'. וכתב רבינו נסים גאון (ברכות ט. והובא בשטמ"ק ב"מ שם) דלכאורה קשה איך יצאה בת קול ואמרה הלכה כרבי אליעזר, הרי גם בשמים יודעים את הכלל של 'תורה לא בשמים היא' [שהרי הקב"ה אומר למלאכים אני ואתם נרד לבית דין של מטה]. ומתרץ על זה תירוץ נורא: שהבת קול היתה רק לנסיון לראות אם יעמדו חכמים על דעתם שיפסקו על פי רצון ה' לפי הכלל של יחיד ורבים הלכה כרבים, ובודאי שלא היו עומדים על דעתם כנגד הבת קול וטוענים 'לא בשמים היא' אם לא שהיה דבר זה ברור להם לגמרי ביושר בלא שום נגיעה כלל.

טו. עיין בהערה לעיל בסמוך שהבאנו מהגמרא את כל הסיפור שהיה שם.

טז. בגמרא עירובין (א:) איתא: שלש שנים נחלקו ב"ש וב"ה, הללו אומרים הלכה כמוותנו והללו אומרים הלכה כמוותנו,

אליעזר וחכמים גבי תנורו של עכנאי, הוא תנור של חרס העשוי חוליות חוליות ונתן חול [טיט] בין חוליא לחוליא כדי לחבר יחד את כל החוליות לתנור אחד. ואם נגע שרץ בתנור כזה נחלקו בו חכמים ורבי אליעזר, רבי אליעזר מטהר את התנור כיון שהחוליות מחוברות על ידי טיט שלא נצרף קודם לכן בכבשן, אין זה חשוב ככלי חרס אלא ככלי אדמה שאינו מקבל טומאה. וחכמים מטמאין כדין כלי חרס, כיון שהחוליות עצמן עשויות מחרס^א, ואמר רבי אליעזר אם הלכה כמותי כותלי בית המדרש יוכיחו וכי"ד, ולא קבלו את דבריו, ואחר כך אמר כי מן השמים יוכיחו, ויצתה בת קול ואמרה הניחו לרבי אליעזר שהלכה כמוותו. והחכמים לא קבלו את דברי הבת קול, ואמרו על כך, תורה לא בשמים היא (דברים ל, יב) שאי אפשר לקבוע הלכה כאן למטה לפי

יג. [כך הוא שיטת רש"י, ויש שיטות בזה ואכ"מ]. ונידון המחלוקת בענין תנור זה קיבל תואר בשם 'תנורו של עכנאי', עכנאי פירושו נחש, והוא רמז שחכמים הקיפו את רבי אליעזר בראיות לשיטתם שלא היה מענה עליהם, כנחש שכורך את עצמו על דבר ואין מנוס ממנו, ואי אפשר לצאת ממנו, כך החליטו חכמים לטמאות את התנור בהחלטה מוחלטת שאין מפלט ממנה.

יד. בגמרא אמרו שם למה כינו חז"ל את ענין תנור זה בשם עכנאי, משום שהקיפו חכמים לרבי אליעזר בהלכות שונות שמזה הוכיחו את שיטתם כמו נחש שדרכו לכרוך את עצמו בעיגול וזנבו בתוך פיו, ושוב אי אפשר לצאת מתוך אותו עיגול או להכנס בתוכו, ושם קיבלו את ההחלטה לטמאות את אותו התנור.

ומסופר שם להלן, שכאשר ראה רבי אליעזר שהחכמים לא מקבלים את דבריו, אמר להם: אם הלכה כמותי עץ חרויב זה יוכיח, מיד נעקר עץ החרויב ונפל למרחק של מאה אמה, אמרו לו חכמים אין מביאין ראיה מן החרויב. חזר ר"א ואמר להם, אמת המים יוכיחו, וחזרו המים לאחוריהם, וזרמו מלמטה כלפי מעלה, אמרו לו אין מביאין ראיה מאמת המים. חזר ואמר להם, כותלי בית המדרש יוכיחו, הטו כותלי ביהמ"ד

ותירץ הר"ן ז"ל, דהנה כאשר הקב"ה נתן לנו לעם ישראל התורה, היתה כוונתו בזה להיות התורה ברשותינו ובכוחינו לחדש בה כפי הבנתנו והשגתנו, וכפי אשר הבית דין מחדשין למטה, כן הקב"ה מסכים על דם, וכמבואר במדרשן שמו"ר טו ב, דב"ר ב יד) שכאשר שאלו המלאכים את הקב"ה אימתי אתה קובע ראש חודש, השיב להם החודש הזה לכם (שמות יב, ב), נתתי את קביעות החדשים לישראל, ואני ואתם נלך לבית דין של מטה לשמוע מתי מקדשין החודש"י, ולא זו בלבד, אלא כל סדר הטבע והנהגת העולם הוא כפי מה שהחכמים קועים כאן למטה, וכן הוא בירושלמי (סנהדרין א, ב) על פסוק (תהלים נז, ג) אקרא [לאלקים

עליון] לאל גומר עלי, שהקב"ה גומר ועושה את הדבר כפי מה שקבעו הבית דין של מטה, שעל כן אם קטנה הגיעה לכלל שלש שנים ואז בית דין קבעו שמעברין את החודש וממילא איננה עדיין בת שלש, בתוליה חוזרין"י, הרי שהקב"ה נתן לנו התורה, באופן שאפילו טבע העולם מותנה על פי מה שהחכמים קובעים, וכפי אשר אנחנו עם בני ישראל בדעתנו נפרש כוונת הקב"ה בזה, כן יסכים הקב"ה.

ולכן כשבא הקב"ה ליתן התורה לעמו ישראל אמרו המלאכים (תהלים ח, ב) אשר תנה הודך על השמים, [ולכאורה] הלא בתחילה בשעה שחזר הקב"ה על כל עם ולשון (ע"ז ב:) וביקש ליתן להם

הערות וציגונים

האר"י הק' ר"ת הלכ"ה הריעו לד' כל הארץ (תהלים ק, א), והליכות עולם לו, כי הוא מנהיג כל העולמות ובו תלויים כל הטבע וכל הילוך המזלות, וכמבואר בירושלמי... וכמאמרם ז"ל אני ואתם נלך אצל דין של מטה, וזהו שכתב בתקו"ז (ת' א) מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה, כי הוא נעשה מושל על פה שלמעלה כביכול. ולכן ניתן כח ההכרעה והחידוש בתורה רק לנפש הישראלי, כמאמרם ז"ל במדרש (במד"ד, ו) שנתן לאומות העולם מצות גולמות, פירוש בלי כח חידוש ובירור הלכה, לפי שמדת הכנעה הוא רק באיש הישראלי, כמאמרם ז"ל (חולין פט.) לא מרובכם חשק וגו' כי אתם המעט, בשביל שאתם ממעטים עצמכם לא כפרעה ולא כנבוכדנצר ולא כחירים.

יח. כי טבע העולם חייב להתנהג רק על פי התורה כי באוריינתא ברא עלמא, וכן הוא במדרש (ב"ר א, א) היה הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם. ומבואר בספרי רבוה"ק ובכל ספרי החסידות, שהכוונה בזה הוא, שהקב"ה הטביע בטבע העולם שהכל יתנהג על פי התורה, ולכן כשאדם דבוק בתורה יש בו כח למשוך על טבע הבריאה, שהרי הבריאה כולה היא על ידי התורה, וזהו הטעם שאם חכמי התורה קבעו לעבר את החודש, יש בזה החלטה לא רק לגבי קביעות החודש אלא גם לכל טבע העולם, ולכן בתוליה חוזרין, כי על פי פסק התורה עדיין אין לה ג' שנים.

יצאה בת קול ואמרה אלו ואלו דברי אלקים חיים הן והלכה כב"ה, וכי מאחר שא"א דא"ח מפני מה זכו ב"ה לקבוע הלכה כמותן, מפני שנוחין ועלובין היו ושונין דבריהן ודברי ב"ש, ולא עוד אלא שמקדימין דברי ב"ש לדבריהן וכו'. והמהר"ל מבאר בספרו דרך החיים (אבות פ"ה מ"ז): כי מחלוקת לשם שמים פירושו ששני הצדדים מתכוונים לדבר אחד, שניהם רוצים לדעת מהו רצון ה' ומהו כוונתו במצוה זו או בפסוק זה. וכל מחלוקת שהיא לשם שמים שניהם מכוונים לדבר אמת, כי שני הפירושים יכולים להיות אמת [כמו שאנו רואים כאן בגמ' ובאמת לעתיד לבא יהיה הלכה כב"ש, וכן הוא במחלוקת של רשב"י וחכמים ועוד]. והנה כל זה הוא טוב כל זמן שאין יודעים מה הוא כונת התורה, לכן זה אומר כך וזה אומר כך, אבל שניהם מתכוונים לדבר אחד, ונוהגים כבוד זה בזה, לכן אלו ואלו דברי אלקים חיים. אבל אם הקב"ה בכבודו ובעצמו אומר מהו כוונתו, א"כ מה מקום יש כאן לחלוק ולהבין מהו כוונתו, הלא הוא בעצמו אמר מהו כוונתו? וא"כ איך יתכן לומר שאין משגיחין בבית קול?

יד. בפרשת משפטים אות ג כותב רבינו איך באים לזה, וזל"ק: ועצה היעוצה לזכות לשכל הישר ולבוא לקו הממוצע, הוא הכנעה וביטול, שהכנעה היא ממדות התורניות, ועל ידי שמבטל את עצמו ונגיעתו זוכה לדעת אמיתי ולברר הלכה לאמיתיה של תורה, וגם משמים מסכים לדעתו, וכמו שכתב

התורה, ואמאי לא בקשו המלאכים למנוע זה ולא טענו שם המלאכים כלום על זה, ומדוע רק כשרצה ליתנה לישראל באו בטענה של 'מה אנוש כי תזכרנו' כדי למנוע את נתינת התורה לעם ישראל. והתירוצ לזה, כי מבואר במדרש (שמו"ר ל, ט) שלאומות העולם לא רצה ליתן את עצם התורה, ללמוד ולהגות בה, לחדש בה חידושים ולקבוע הלכות והליכות עולם, אלא רק לתת להם מצוות גולמיות בלבד, היינו כמו ספר חוקים להבדיל, שכאשר יאמרו להם הפירוש כן יעשו, ולא יהיה בהם כח לחדש בה דבר, וממילא כל מהותם של אומות העולם שהם גולמים ולא יותר מזה^ט, מה שאין כן כאשר נתן הקב"ה את התורה לישראל, ומסרה לנו, שמסר לנו את הכח שיש בתורה, שכאשר נאמר

אנחנו הפירוש כן יהיה ההלכה למעשה, וישראל מקדשים את הזמנים, והם המבארים וקובעים את כל מצוות התורה ופירושי התורה, וגם טבע העולם וכל הבריאה כולה משועבדים להחלטת חכמי התורה כנ"ל, לזה טענו המלאכים 'אשר תנה הו"דך על השמים' שהקב"ה ישאיר את התורה למעלה^כ, וכל זה מחמת שקנאו בישראל, על שנותנים להם כח גדול כל כך עד שגם המה יהיו תלויים בישראל^{כא}, שכאשר יקדשו ישראל החודש כן יהיה^{כב}, ולזה נקרא התורה שבויה, שהיא בבחינת שבויה אצל ישראל, כמבואר במדרש רבה (שמו"ר כח, א) על הפסוק (תהלים סח, יט) עלית למרום שבית שבי, שמשנה רבינו עלה למרום ושבה משם את התורה^{כג}, נמצא מזה שהקב"ה נתן התורה לישראל, לא רק

הערות וציגונים

לזה השפעה, ורבינו לא ביאר מהי אותה ההשפעה, ועיין בהערה להלן אות כג.

כב. היינו שכח התורה שאת זה הטביע הקב"ה בטבע הבריאה, ניתן ביד ישראל שיכולים בכח התורה לשנות את טבע הבריאה, ורבינו מבאר כאן שטענת המלאכים בא מחמת קנאה, שלא ניהא להם שגם תלויים ועומדים ביד ישראל, וזה פלא! שהרי אין יצה"ר במלאכים, וכמו ששאל להם משה רבינו, כלום יצה"ר יש בכם כלום קנאה יש בכם. ואולי יש לומר שקנאה של 'קנאת סופרים' יש גם להם ואכמ"ל, ועיין בהערה להלן אות כד.

כג. להבין קצת יותר את עומק דברי רבינו נביא ממרחק לחמו - מדבריו במקומות אחרים שמאירים את דבריו הק' כאן. ראשית. מה שכתב במאמריו לשבועות אות א בענין מה שהוסיף משה יום אחד מדעתו, על מה ולמה עשה כן? וזת"ק: ...וזה רצה משה רבינו ע"ה להראות לעם קודש שנתית התורה להם הוא משונה מרצון נתינת התורה לכל אומות העולם, כי להם ניתנה כח פירוש התורה, ולזאת הוסיף יום אחד מדעתו שדרש (ק"ק) [היקש] מה שלא נצטוו מפי הקב"ה, למען להראות לבני ישראל אם יסכים הקב"ה, מזה יוכיחו כי ניתן להם כח השכל והחידוש והפירוש, וכאשר יאמרו בית דין

יט. כן כתב רבינו במאמריו לשבועות אות ב, וז"ל: ...מזה שהוסיף משה יום אחד מדעתו, הראת לדעת, שניתן לישראל כח החידוש בהתורה, וניתן לנו לדרוש בתורה כפי שכלנו, ולא מצוות גולמיות כאשר חפץ ליתן לאוה"ע, ולפי"ז יש יתרון לאחד על חבירו כפי מדע אשר חננו השי"ת לחדש בתורה, אבל אי לא ניתן לנו רק מצוות גולמיות, אז היינו כולנו שוין בתורה, ולא היה לאחד יתרון בתורה על חבירו, וזה אי לאו האי יומא, פירוש יום השני שהוסיף משה מדעתו ללמד לנו שניתן לנו כח התורה לדרוש בה כדעתנו וכשכלנו, כמה יוסף איכא בשוקא, היו הכל שוין בה. [והמעלה בזה שאין כולם שוים, שעי"ז יתברר האמת בתורה כמוש"כ רבינו במקו"א ואכמ"ל].

כ. במאמרי שבועות אות א כותב רבינו: כי באמת התורה היא כתובה בשמים אש שחורה על גבי אש לבנה (דב"ר ג, יב), אולם ישראל קבלו את התורה - היינו את פירוש התורה והודה והדרה, ועל זה קטרגו המלאכים, שהקב"ה יתן לישראל רק את התורה בלי הודה והדרה, כי את זה יתן להם, ובהערה להלן אות כג הבאנו את כל דברי רבינו שם.

כא. זהו חידוש עצום, שלא רק על סדר העולם וטבע הבריאה יש כח לחכמים על ידי התורה, אלא גם על המלאכים יש

מצוות גולמות אלא את עצם התורה והודה והדרה, **אשר תהיה כל פירושה והלכותיה תלויה** (בעזרת) **[בדעת] בני אדם, וכפי אשר יהיה דעתם נוטה כן יסכים הקב"ה יד.**

לפי זה יובן טענתו של קרח על משה רבינו שהיה צריך למנוע אותו לנשיא, מכח הכלל בהלכה של 'תורה לא בשמים היא'. וגם למה היה צריך לקחת עמו ר"ג ראשי סנהדראות.

ולפי זה יובן שפיר מה היה טענת קרח למשה, שקרח היה סבור, אף כי הן אמת שמשה גדול

מאוד מכל העם, וכאשר ראו בעיניהם בשעת מעמד הר סיני כמו שנתבאר כל זה לעיל, אכן עם כל זאת אמרו 'מדוע תתנשאו על קהל ה', היינו שאתם במדרגה גבוהה מאד, יותר משכל בני אדם, [וראיה לזה שהרי משה רבינו ע"ה היה עם גופו בשמים (שמות לד, כח), והרי אי אפשר לשום דבר גשמי שיכנס לשם, ממילא יש בזה הוכחה כי הוא מדרום ומנושא מגוף בני אדם (דבר"ר יא, ד), וגם שכלו אינו דעת אדם אלא במדרגת שכל והשגה של מלאך (עי' ויק"ר טז, ה)], והרי הקב"ה נתן את התורה שהחכמים יפרשוה ויקבעו הלכותיה כפי

הערות וציגים

עוה"ז, והשני בחינת עשה טוב, היינו לזכות לראות באור פני מלך חיים ולאור הגנוז, וזה הפירוש לא לרעתכם בלבד נתתי לכם את התורה, היינו [לא נתתי לכם את התורה רק בשביל החלק של סוד מרע -] כדי לצאת מזוהמת הנחש [שהוא ה] בחינה הראשונה, אלא [גם, ובעיקר] לטובתכם, היינו לבוא על ידה גם לבחינה השניה, והראיה שמלאכי השרת נתאוו לה, ואצלם לא שייך הבחינה הראשונה [של סוד מרע] כלל, [ועל כרחק שנתהוו רק לחלק של עשה טוב - שיזכו לראות באור פני מלך חיים ולאור הגנוז] ודפח"ח, עכ"ד.

על פי הדברים האלו מובן כל דברי רבינו כאן, וגם יובן איזה תורה בקשו המלאכים שישאר אצלם, ואיזה קנאה היה להם על ישראל ודו"ק.

כד. וכן איתא בספר חסידים (סימן רכד) על הכתוב (ישעיה מד, כ): 'מקים דבר עבדו ועצת מלאכיו ישלים'. עליונים מסכימים לדעת תחתונים, כשעליונים אומרים לך וכן ראויים אותם, אומר הקב"ה המתינו עד שהצדיקים אומרים ככה, ולכן לא היה אומר שמועה מפי רבי מאיר עד שאחד אמר עליו רבי מאיר מצא רימון וכ', [היינו רבה בר שילא כמובא בחגיגה טו: דרש רבא... אשכחיה רבה בר שילא לאלהיו, אמר ליה מאי עביד קוב"ה, אמר ליה קאמר שמעתא מפומיהו וכולהו רבנן, ומפומיה דרבי לא קאמר משום דגמר שמעתיה מפומיה דאחר, אמר ליה, רבי מאיר רימון מצא תוכו אכל קליפתו זרק, אמר ליה השתא קאמר מאיר בני אומר] [ועיין באור החיים הק' פרשת ראה יב, כח ד"ה ואומרו את כל הדברים האלה].

התחתון כן יאמר ה', וכן היה, כי הסכים הקב"ה על ידו, ובזה הכח יש רשות להבית דין לקדש החודש ולומר היום קודש ולמחרתו קודש משום ספיאק דיומא, והקדושה תעוררת בחו"ל ביום השני כמו ביום הראשון, כי הסכימו הב"ד של מטה וכאשר יאמרו כן מסכים עמהם הבית דין של מעלה. עכ"ל של כ"ק אאמ"ר זצלה"ה זי"ע:

אמנם למה ועל מה נתן הקב"ה התורה עם כל פירושה והלכותיה לבני ישראל ולא לאומה אחרת, ושהיה כל הלכותיה נחתכים על ידי ישראל והזקנים והחכמים. כי התורה היא נקראת תורת אמת, ותתן אמת ליעקב, כי רק לישראל ניתן כח האמת, כי האמת הוא בלבתי יטה האדם אל אחת מהקצוות, רק בלי נטיה וכלי נגיעת עצמו, וזה הוא מן הנמנע שיהיה כן בלתי אם יתבטל לגמרי, ונפשו כעפר לכל תהיה, אז הוא לגבי עצמו בטל, ואינו מרגיש עצמיותו, ואז על ידי זה רואה בשכל ישר אמת לאמיתו, משא"כ אם ירגיש איזה הרגשה ופניה בזה אז הוא קרוב לגבי עצמו, ואין רואה חובה לעצמו, וממש כעור יחשב ואין רואה.

ובמאמרו לפסח אות לח כתב: ...**מאמר איש אלקי הרבי ר' בונם** זצלה"ה זי"ע על מדרש (דבר"ה ב) ואם תאמרו שמא לרעתכם נתתי לכם את התורה לא נתתי לכם אלא לטובתכם, שהרי מלאכי השרת נתאוו לה, ואינו מובן כי גם אנחנו עם סוגלה חפצנו ואמרנו נעשה ונשמע, ואעפ"כ היה הוה אמינא שנאמר ח"ו שלרעתנו נתן לנו? ופירש הוא זצ"ל שיש שתי בחינות, הא' סוד מרע, היינו לצאת מזוהמת הנחש ומתאוות

דעת בני אדם^כ. ועל זה שאלו שכפי דעת בני אדם אין משה בגדר זה, אלא **היה צריך למנות לנשיא לקרח שהוא הבכור** (במדב"ר יח, ב), וגם לזה הביא עמו **טלית שכולה תכלת**, כדי להוכיח את טענתו נגד קביעת משה רבינו **טלית כזו תהיה חייבת בציצית** (שם, ג), **הכי זה הוא דעת ושכל בני אדם?** אלא ודאי שדעתו הוא דעת מלאך, ואין זה כוונת נותן התורה. **ולזה אמר קרח, אף כי אמנם כל זמן שאין אדם חולק עליו הלכה כמותו, אף שהוא למעלה משכל בני אדם, כי אין בנמצא שכל בן אדם שיתנגד אליו, מה שאין כן כשיהיה עליו בר פלוגתא** מאחד שדעתו ושכלו כבן אדם, אז

יתברר האמת בכוונת התורה. **וזה שתרגם אונקלוס (טז, א) ואתפלג - ויתחלק, ולכאורה אין לו ביאור^כ, אלא פירושו היינו שהוא נעשה בר פלוגתא של משה לחלוק על דברי^כ, מה עשה קרח כדי לברר הכוונה האמיתית שבתורה על פי שכל בני אדם, עמד וכינס ר"ן ראשי סנהדראות** (במדב"ר שם), ולא יזה צורך כינס קהל גדול כזה, ועוד ראשי סנהדראות, כל זה עשה כדי שיעזרוהו במחלוקתו על משה, וכיון שהמה יהיו הרבים, ממילא יהיה הלכה כמותם, על פי הכלל בתורה **שיחיד ורבים הלכה כרבים** (ברכות ט. כ^ב).

הערות וצינונים

כה. נוסף בזה כמה מילין להבנת עומק הדברים: בגמרא עירובין (יג:) איתא: א"ר אחא בר חנינא, גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדורו של רבי מאיר כמותו, ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו, מפני שלא יכלו לעמוד חבריו על סוף דעתו, שהוא אומר על טמא טהור ומראה לו פנים, על טהור טמא ומראה לו פנים. תנא לא רבי מאיר שמו אלא רבי נהוראי שמו, ולמה נקרא שמו מאיר, לפי שהוא מאיר עיני חכמים בהלכה. ועוד אמרו שם: אמר רבי האי דמחדדנא מחבראי דחזיתיה לר"מ מאחוריה, ואילו חזיתיה מקמיה הוה מחדדנא טפי. ופרש"י: למה לא ירדו חכמים לסוף דעתו, לפי שהיה נותן דעת מיושב והגון אל אין הלכה כהלכה, ולא יכלו להבין באיזה דברי נכונים ובאיזה אין נכונים. והתוספות מתקשים להבין איזה חריפות הוא לטהר את הטמא, ולמה צריך לזה יעו"ש. ורבינו במאמריו לפרשת במדבר אות ב מאריך בזה מאד, ותו"ד הם שזהו רצון השי"ת שרק על ידי העיון והתפלול והיגיעה שאדם מייגע את עצמו לבוא לעמק ההלכה למטרת האמת רצון השי"ת, רק ע"ז זוכים להבין אמיתות מכוון הקב"ה איזהו טמא שצריך להתרחק ממנו ואיזהו טהור, וכל זה מחמת חטא אדה"י נברא הטומאה לעומת הקדושה, ונצרך לברר בכל דבר הטהרה מהטומאה, וע"י היגיעה הוא זוכה לשבר את הקליפה ולברר האמת ולבוא למ"ט פנים טהור. ע"ש באורך.

והטומאה מהקדושה, ולהעמיד את הדברים על דיוקם ואמיתות כוונת הבוית"ש, ואין א"כ שייך לחלוק עליו ולקבוע את ההלכה שלא כדבריו?, וזה ששאלו שם בגמרא, ולמה לא קבעו הלכה כמותו? והתירוץ הוא: לפי שלא ירדו חכמים לסוף דעתו. פירוש, כיון שהיה אדם גדול כל כך ולא השיגו את סוף דעתו, אין זה רצון הבוית"ש שיקבעו כאן בעוה"ז הלכה כמותו, אלא צריך לקבוע כפי דעת רוב החכמים שאנו יכולים להשיג את דבריהם, כך גזרה חכמתו ית' ואין לך רשות להרהר אחריה. וזה היה טענת קרח: כיון שמשנה במדרגה גבוהה משכל בני אדם, והקב"ה נתן את התורה כפי דעת בני אדם, ואין רצונו שיקבעו בעוה"ז את ההלכה כפי החכם שאי אפשר לרדת לסוף דעתו, ואפילו אם יודעים שאין חכם ומבין כמוהו.

כו. 'ואיתפלג' היינו שהתחלק ממה, ולכאורה אין לו משמעות כלל, א. כי תרגום 'ויקח' הוא 'ונטיל' ומה ענין אתפלג לכאן. ב. שאם התרגום לא בא כאן לתרגם את תרגום התיבה אלא את פירוש התיבה (כפי שעושה כן בכמה מקומות) א"כ היה יותר ראוי לתרגם 'ופליג' שפירושו שחלק על משה, אבל 'אתפלג' פירושו ויתחלק - שחלק את עצמו.

כז. אבל קרח לא היה בר פלוגתא למשה, דהיינו שמשנה לא עשה עמו שום מלחמה או איזה ויכוח כל שהוא, כיון שהוא ידע את האמת.

כח. לפי זה מה שכינס קרח ר"ן ראשי סנהדראות הוא כדי להראות להם פסקי הלכות משונים שפסק מרע"ה, וכיון

לפי דברי קדשו של רבינו, רבי מאיר הוא היה האדם הגדול בענקים שידע להפריד את הקליפה מהפרי, ואת הפסולת

אלקים, שתהא התורה נדרשת ונקבעת להלכה כפי השגת בני אדם החכמים כאן למטה כנ"ל. וממילא תמיד **כפי שכלו כן היא ההלכה**, ולא זו בלבד אלא **כל חכמי התורה אשר להם כח ההכרעה** זה אינו מצד שכלם ודעתם, אלא **הוא רק מניצוץ משה אשר בם**, ומכח הניצוץ הזה יש בהם כח לפרש התורה ולקבוע ההלכה, שהרי זה כאילו שמשה רבינו קבע כן את ההלכה, וכמאמר התיקוני זוהר (ק"ב). **על ענין** שהיו אמוראים אומרים לחבריהם **משה שפיר קאמרת** (שבת קא:)^{כט}, והטעם בזה משום **דאתפשטותא** - כוחו של משה וניצוץ נשמתו מתפשט **בכל דרא ודרא**, בכל אחד ואחד מישראל יש בו מבחינת משה רבינו עליו השלום, וכן בכל דור ודור יורדים ניצוצין מנשמת משה רבינו ומתלבשים בגוף ונפש של חכמי הדור עיני העדה^ל, וכל צדיק וחכם שמתעסק בתורה, מאיר בו אור הניצוץ של משה רבינו להשיג ולהבין את אמיתות התורה. (הלא) **ועוד** שהרי

לגבי משה רבינו שכל התורה נקראת על שמו לא נאמר הכלל של 'יחיד ורבים הלכה כרבים' ומה גם שהוא שקול כרבים - כשישים רבוא מישראל. והוא גופו תורה, וכל הכח של החכמים לקבוע דבר הלכה הוא רק מחמת שיש בכל אחד מהם ניצוץ מנשמת מרע"ה ומכוחו

אכן אף שהיתה לקרח טענה לכאורה צודקת מצד הסברה, אבל **כפי האמת זה אינו טענה כלל, כי כל זה אינו שייך רק היכא שאנחנו מחולקים בדעת משה רבינו ע"ה** (היכן) כשרוצים לברר **[האיך] היה כוונתו, בזה אנו אומרים** שכאשר יש שתי דעות מחולקות אזי **יחיד ורבים הלכה כרבים, מה שאין כן לחלוק חלילה על משה** לא שייך בשום אופן, ראשית שאין שום כח רבים כנגדו, שהרי הוא היה **שקול כשישים רבוא ישראל** (דב"י יא, ט), כיון שהוא היה שורש כלל ישראל, ועוד שאין דעתו כדעת מלאך אלא **היא דעת בני אדם, אשר בה בחר**

הערות וצינים

זוטרטא היא? אין לגבי משה מילתא זוטרטא היא. היינו שלגבי נקודת הדעת של משה רבינו הטמונה בקרב כל אחד מישראל, היא מילתא זוטרטא להעלות נקודה זו אל מחשבת המוח, והיא תביאהו לידי סור מרע ועשה טוב בפועל, ע"ש איך לעשות את העלאה הזו. ועיין עוד שם בפרק מד. וע"ע מש"כ רבינו באריכות בפרשת דברים ובסוכות אות כה בסוד הכתוב 'ויתעבר ה' בי למענכם'. וע"ע בספר יושר דברי אמת (אות יב) שבכל אדם יש בחינת משה, דהיינו השכל האמת שמתעורר בו לפרכים. ועיין במאור עינים פ' בראשית, שהדעת הנמצא בכל איש ישראל הוא התפשטות דמשה, כל אחד לפי דרגתו. וביתר ביאור עיין שם עוד מש"כ בזה בפרשת תרומה בביאור הכתוב 'ולא ידע איש את קבורתו', כי באמת הוא נגזר ונקבר בדעת של כל אחד ואחד מישראל. ורבי צדוק הכהן כותב (צדקת הצדיק אות קנד): כשם שצריך להאמין בהש"ת, כך צריך אחר כך להאמין בעצמו, וזהו שכתוב 'ויאמינו בה' ובמשה עבדו, שבנוסף על האמונה בה' צריך להאמין בבחינת משה רבינו שבקרבנו.

שאינם יורדים לסוף דעתו, אסור להם מן הדין לקבל את דבריו, והם חייבים לחלוק עליו, כיון שאין יורדים לסוף דעתו, כמו שלא נפסק הלכה כרבי מאיר לפי שלא ירדו חכמים לסוף דעתו, ומתוך שרבים הם יהיה ההלכה כמוותם, שכן הוא רצון הש"ת ללכת אחרי רבים גם במקום שיודעים שהצד השני מבין יותר טוב ומשיג יותר.

כט. לשון זה מופיע ארבעה פעמים בש"ס ובכל אחד מהם מפרש רש"י פירוש אחר: בגמ' שבת קא: פירש רבינו בדורו כמשה בדורו. ובגמ' ביצה לח: פירש שנשבע ביקרא דמשה. ובגמ' חולין צג: פירש תלמיד חכם. ובסוכה לט. פירש גדל הדור. והוא פלא שבכל מקום מפרש פירוש אחר, וגם אינו מובן כל כך למה תפס לשון זה של משה רבינו דוקא, ולדברי רבינו מובן, כי לולא שיש בכל אחד מהחכמים ניצוץ נשמת משה רבינו לא היו מכנים אותם כך, וממילא הצד השווה שבכוונת כל הפירושים הוא לכנות אותו בניצוץ נשמתו.

ל. לשון בעל התניא בפרק מב, ועיין שם באריכות איך שמבאר עפ"ז פירוש נפלא בדברי חז"ל: וכי יראה מילתא

כל התורה נקראת על שמו, כמו שנאמר: **זכרו תורת משה עבדי** (מלאכי ג, כב), **לא, היינו שתזכרו** שכל דברי משה רבינו הוא התורה עצמה ולכן **כאשר יאמר ויגזור כן הוא התורה,** ואם כן **כל החולק עליו** אינו חולק סתם על סברא או שיקול הדעת של משה אלא **הוא חולק על התורה עצמה** ^{לב}, ואמנם אף כי אמרו חכמים תורה לא בשמים, אבל אין אחד מן החכמים שיסבור שאפשר למחוק או להגיה איזה אות קטנה

ואפילו בקוצו של יו"ד בתורה עצמה חס ושלום, וזאת היתה הטעות הגדולה של קרח, שלא ידע שמשה רבינו הוא התורה עצמה ואי אפשר לגרוע או להוסיף מאומה על דבריו הקדושים ^{לז}. **[וכן משמע בראש השנה (כה). במשנה** ^{לח} שאמר רבי דוסא בן הרכינס לרבי יהושע, **אם באנו לדון ולהרהר אחר בית דינו של רבן גמליאל ולחלוק עליו ח"ו** ^{לה}, **אם כן צריכין אנו לדון אחר כל בית דין ובית דין שעמדו מימות**

הערות וציגונים

לא. אם כוונת הכתוב לומר שיזכרו את התורה, לא היה צריך לומר תורת משה עבדי, אלא זכרו את התורה או תורת, ומזה מדייק רבינו שהכתוב בא לומר שני דברים, א. שיזכרו את התורה. ב. שיזכרו שכל התורה הוא תורת משה רבינו. וכשם שלא ישתנה בתורה דבר אף לא מקוצו של יו"ד, כך לא יכול ולא ישתנה אף דבר מדברי משה רבינו ע"ה.

לב. כלומר משה רבינו יש בו את כל המעלות שבביל לקבוע הלכה כמותו, א. אין דעתו בבחינת תורה מן השמים, אלא **דעתו היא דעת בני אדם, אשר בה בחר אלקים, וכפי שכלו כך היא ההלכה. ב. אי אפשר ואין שום מציאות של רבים** שיהיו יכולים לחלוק עליו כיון **שהיה שורש כלל ישראל והיה שקול כששים רבוא ישראל. ג. כשם שאי אפשר לומר** שאם שכל האדם אינו מבין את טעם איסור רציחה וכיו"ב אין חיוב לקיים את זה כי התורה ניתנה לקבוע את ההלכה כפי שכל האנושי שאפשר להבין, הס מלהזכיר, אי אפשר לשנות שום דבר שכתוב בתורה אפילו לא כמלוא נימה, בין אם מבינים ובין אם לא מבינים, כל המחלוקות יכולים להיות בסברות ולא בדבר המפורש בתורה. כמו"כ אי אפשר לחלוק על מרע"ה בישום דבר כי **כל התורה נקראת על שמו, כאמור, זכרו תורת משה עבדי היינו שכאשר יאמר ויגזור כן הוא התורה, וכל החולק עליו חולק על התורה.**

לג. כאן סייע רבינו להפריך את כל טענותיו של קרח על משה אחת לאחת, כי כנגד טענתו שמשה רבינו הוא דעת יחיד, הרי אין עוד רבים ובודאי לא יחיד נברא בעולם שיש בהם כח הרבים כמו שיש במשה רבינו, שהרי הוא נשמה כוללת של כל כלל ישראל, וא"כ כמה רבים שיש הרי הם מוגט מן המועט מכח הרבים של משה רבינו. וכנגד הטענה שדעתו של משה אינה דעת בני אדם אלא דעת של מלאכים ושרפים, הוכיח רבינו שדעת משה רבינו הוא דעת בני אדם אשר בחר בו הקב"ה להיות דעת העליונה על כולם. וכנגד הטענה

שכל זמן שאין דעה החולקת עליו אי אפשר להכריע, אומר רבינו שכל זה אמור רק לגבי החכמים שחולדים כדי להבין דעתו של משה רבינו, אבל משה רבינו עצמו אי אפשר לחלוק עליו שהוא גופו תורה, כמו שנאמר 'זכרו תורת משה עבדי' וכשם שאי אפשר לשנות דבר מהתורה אפילו בקוצו של יו"ד, כך א"א לשנות דבר מדברי משה רבינו.

לד. במשנה איתא שם: מעשה שבאו שנים לבית דין ביום ל' בחודש אלול להעיד על חידוש הלבנה של חודש תשרי, ואמרו שראו את הלבנה אתמול בלילה, וקידשו ב"ד על פי דבריהם את יום ל' לראש השנה, אך לבסוף אירע שבביל עיבורו דהיינו בליל ל"א (מוצאי ר"ה) לא נראית הלבנה, ונולד עכשיו ספק אם העדים הללו שבאו אתמול הם עדי שקר ויש לבטל את קבלת העדות למפרע, שהרי אם כדבריהם שכבר ראו את הלבנה בליל ל', הרי שכבר היו צריכים כולם לראות אותה בליל ל"א, ואעפ"כ קיבלו רבן גמליאל, ולא ביטל את עדותו, כי היה סבור שמה שלא נראה הלבנה בליל ל"א יתכן להיות מפני שכסה אותו הענן וכיו"ב, ותלה בזה מפני שידע על פי חשבונו שאכן היה מולד הלבנה בליל ל'. אבל רבי דוסא בן הרכינס חלק על רבן גמליאל, ואמר שבודאי עדי שקר הם, וצריך לבטל את עדותו למפרע, וצריך לקבוע את ר"ה ליום ל"א. וטען כי איך אפשר להעיד על אשה שכבר ילדה אם עדיין היא מעוברת, כמו כן איך אפשר להעיד שראו את הלבנה בליל ל' אם בלילה שלאחריו לא נראה. ורבי יהושע שהיה אב"ד באותו זמן סבר גם כם כשיטת רבי דוסא.

כששמע ר"ג שרבי יהושע נחלק עליו, [ולרבי דוסא לא שלח כי רק רבי יהושע שהוא אב"ד רצה לעשות מעשה לבטל את הקידוש(מהרש"א), ואכן רבי דוסא יצא לרבי יהושע שיטל דעתו לדעת רבן גמליאל], שלח אחריו שליח (את רבי עקיבא תלמידו) שימסור לו שהוא גוזר עליו בגזירת נשיא לבוא אליו ב"א תשרי [שהוא י' תשרי לפי דעתו של רבי יהושע], במקלו ומעותיו שרגיל

הלכה כפי ההבנה של משה רבינו. **על זה השיב להם משה** (טז, ט) בענוותנותו הגדולה **לי 'המעט מכם', היינו מיעוט וקטנות טענותיכם ניכר מדבריכם** שאתם אומרים לי 'מדוע תתנשאו על קהל ה'". שהרי **אתם ידעתם בעצמכם, כי גם אתכם הבדיל אלקי ישראל מעדת ישראל כו' (שם), היינו שהבדלתכם מה שאתם מובדלים במדרגה גבוה מכל העם, אינו מכח דעתכם ומעשיכם, אלא הוא רק מהקב"ה**, שמשפיע עליכם במדה גדושה **כפי שתוכלו להשיג**, [רבינו מוסיף כמו באמר המוסגר - **כי מסתמא הלוויים בדונכם הרגישו הקדושה אשר בקרבם**, ולזה בא משה רבינו להורות להם שידעו שאין זה מכוחם ועוצם ידם, אלא שכפי אשר הקב"ה ברא בטבעם שיהיו יכולים לקבל מדרגות של קדושה יותר מכל ישראל], **כן הקב"ה משפיע בכם, אבל לא יותר מכפי השגתכם**. כמו **כן עליכם לדעת כי גם בי, לא נתן לי הקב"ה רק כל כך כמו**

משה ועד עכשיו, ולראות אם צדקו דבריהם או שיש מקום לחלוק עליהם, ומדהזכיר 'מימות משה' ולא אמר ממשה, משמע שכוונתו לומר **עד ולא עד בכלל, שעד בית דין של משה יכולים היינו לדון, אבל לא בבית דין של משה** עצמו, שעליו כו"ע מודים שאי אפשר לחלוק, **כי כל דברי משה רבינו היא היא כל התורה כולה ואין שום אפשרות להרהר וכל שכן לחלוק על דבריו ח"ו**].

לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש, ומכלעדי רצון השי"ת וכחו, לא יוכל שום איש לקבל שום התמנות ושררות, רק הכל כפי השגחת הבורא ב"ה. ביאור עומק הכוונה בדברי מרע"ה בגודל ענוותנותו שאמר לעדת קורח 'המעט מכם'.

ועל טענת קרח, שמשה רבינו הוא במדרגה גבוה מעל גבוה, כמדרגת מלאך, וממילא אין דעתו כדעת בני אדם, וכיון שהתורה ניתנה לבני אדם, כפי דעתם ושכלם, לכן אי אפשר לקבוע

הערות וצינים

שעשה רבן גמליאל ובית דינו עשוי, וגם אם הם טעו בדבר הלכה וקידשו את החודש שלא בזמנו הלכה כמותם, ואין אחד יכול לבטל את דבריהם וכו', לאחר הדברים האלה הלך רבי יהושע לרבי דוסא בן הרכינס לשמוע ממנו חוות דעתו, כיון שגם הוא פסק שהעדים שעליהם סמך רבן גמליאל עדי שקר הם, ואמר לו רבי דוסא, אל תפקפק לומר שרק לבית דין של משה רבינו ניתן הרשות שאם קידשו את החודש גם שלא בזמנו מקודש כיון שהם היו חשובים, אבל לבית דין שלנו שאינם חשובים כל כך לא, אל תאמר כן, שא"כ אנו צריכים לדון אחר כל בית דין וכו'.

לו. אף שכבר הופרכה לעיל טענה זו, אבל משה רבינו בגודל ענוותנותו לא אמר את הדברים האלו לקרח, כי לא ראה בעצמו שום גדלות, וסבר שכל דבריו אינם מתוך הכרעת דעתו כלל, וכי ואין לו שום דעה עצמית בזה, אלא כל דבריו הם רק בתורת שליחות בלבד להעביר לכלל ישראל את רצון השי"ת, וממילא לא שייך לטעון שאין דעתו דעת בני אדם, שהרי לא עשה שום דבר על דעתו, אלא כשליח העושה שליחותו.

לילך בהם בחול, כדי שיוודע לעין כל שביטל את דעתו לדעת רבן גמליאל ובית דינו. וכשראה רבי עקיבא את רבי יהושע שהוא מיצר על כך, אמר לו דברי תנחומים מתוך מה שלמד אצלו, שנאמר בפרשת המועדים, 'אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם' שקביעת המועדים אינו תלוי אלא בכם, לא שגא אם יקדשו ב"ד את החודש בזמנו הנכון, ולא שגא אם יקדשו שלא בזמנו הנכון [והדרשה הוא ממה שנאמר שם בפרשה ג' פעמים 'אתם' וכולם בלי אות וי"ו ודרשין, אתם אפילו שוגגין, אפילו מזידין, אפילו מוטעים (ע"י עדי שקר)]. ואמר לו ר"י עקיבא נחמתי עקיבא נחמתי.

אבל רבי יהושע רצה לשמוע גם מרבי דוסא (שגם הוא חלק על רבן גמליאל) את חוות דעתו על זה. ורבי דוסא השיבו שחייבים לקבל את דברי רבן גמליאל, כי אם נבוא לפקפק עליו יש לנו לפקפק ולדון על כל בית דין ובית דין שעמד מימות משה רבינו.

לה. רבי יהושע סבר שרבן גמליאל טעה בקביעות החודש, אבל אמר לרבי עקיבא שיש לו מקור מהתורה שכל מה

מדרגתו וחכמתו יטעה בדבר שהוא ברור וגלוי כל כך.

ובאמת קרח שהיה פקח היה יכול מעצמו להבין את כל הנ"ל, ולולא הנגיעה שהיה לו במה שרצה לקחת לעצמו את הנשיאות, היה גם הוא יודע את כל זאת הן מצד מה שראה במעמד הר סיני, והן מצד גודל חכמתו והשגתו, שאין כן כוונת הקב"ה בכל החשבון הנ"ל, אבל עינו הטעתו (במדב"ר יח, ח), הנגיעה שהיה לו בדבר הביאה אותו שלא להתבונן באמיתת רצון ה', כי השוחד יעור עיני פקחים (על פי הכתוב בשמות כג, ח"ל), היינו הנגיעה היא מעור עיני השכל האמיתיים^ל, כי השכל נמשך אחר הנגיעה^ט, ואדם קרוב אצל עצמו (יבמות כה:). וכמו שאינו רואה חובה על עצמו כך אינו יכול לראות חובה בדבר שהוא משוחד בו^מ, כמבואר בראשונים טעם השוחד בארוכה (ע' חינוך מצוה פג)^{מא}.

שאוכל לקבל, והתכלית של כל זה הוא אשר אוכל להשפיע לכלל ישראל, אבל לא שהוא משפיע עלי כדי שאוכל להתנשא עליכם שיש לי השגות יותר מכפי השגתכם, ויש לכם ללמוד מכל זה כי מבלעדי רצון השי"ת וכחו, לא יוכל שום איש לקבל שום התמנות ושררות, רק הכל כפי השגחת הבורא ב"ה. (כת"ק)

עד כאן דברי רבינו הזקן זי"ע שמבאר מה היתה הטעות של קרח. **ברם!** עדיין לא נתיישב כל כך מה מקור הטעות הגדולה של קרח, וכי לא ראה את כל מעמד הר סיני, ולא ידע את כל מה שלמדנו רבינו כאן? והלא נביא ופקח היה, וגם צדיק גדול שהיה טועני הארון, וכל מי שלא היה ראוי לכך היה הארון מכלהו, וא"כ מה ראה לשטות זה – מה הביאו לכל זה. לזה בא רבינו זי"ע ומוסיף עוד ביאור: בזה בקצירת האומר, ובמיעוט המחזיק את המרובה:

ביאור עמוק ונורא בדברי רש"י מה ראה קרח לשטות זו, 'עיני הטעות', איך יתכן שקרח בגדל

הערות וצייונים

בו רק צד אחד של זכות, וכפירוש המהרש"א בכתובות שם, שהשוחד מעורר את עיני החכמים לראות אפילו את האמת הברור והגלוי, כמו כן מי שיש לו נגיעה בדבר, הרי זה אצלו בבחינת שוחד, ושכלו אינו רואה שני דברים אלא צד אחד בלבד, ושכלו ימשך בעל כרחו רק לזכות אותו דבר שהוא משוחד בו. ואף אם האמת עם הצד השני באופן ברור ביותר, אינו רואה את זה כלל.

מ. ובפרשת משפטים אות ג (ד"ה ביאור הענין) האריך רבינו לבאר ש"א להשיג אמית התורה אלא בסילוק כל הנגיעות [ומבאר שם איך מסלקים את הנגיעות] ורק אז זוכה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא ויסיכמו מן השמים יעו"ש באורך.

מא. ומעתה לא יפלא על קרח שעם כל גדולתו וקדושתו עיניו הצופיות למרחוק, ועם כל מה שראה בעיניו במעמד הר סיני, בראותו את יקר תפארת גדולתו של משה רבינו כנ"ל, וגם מכל מה שהשיג בנביאותו עכ"ז יצא לחלוק עליו, ועוד בא ואמר לו בעזות מצח 'מדוע תתנשא על קהל ה'. כל זה קשה להבין על אדם שעניו פקחות לראות כל צדדי המטבע,

לו. לשון הכתוב הוא: 'כי השוחד יעור עיני חכמים' ורבינו שינה ללשון 'פקחים'. כי מי שעינו פתוחות נקרא פקח, וכיון שהשוחד סותם את עין השכל מלראות, מתאים עליו הפסוק כי השוחד יעור עיני פקחים' היינו שסותם את העינים הפתוחות וסותם אותם מלראות את דבר ה' ורצונו ית"ש.

לח. כי עיקר העינים הם העינים הפנימיים הנקראים 'עיני השכל' וקורח היה בעל רוח הקודש (עיי' ברש"י שכתב 'עיני הטעות' שראה את שמואל יוצא ממנו שהוא שקול כנגד משה ואהרן) וא"כ עיניו היו צופים למרחוק, ואיך יתכן שלא ראו את שמשה הוא התורה, ואי אפשר לחלוק על התורה, והתשובה לכך כותב רבינו שהוא בגלל שהיה נוגע בדבר, והנגיעה היא כמו שוחד שמעורר עיני חכמים ואפילו את עיני הפקחים שענייהם פתוחות לראות למרחוק. וראה עוד בהערה הסמוך.

לט. כמבואר בגמרא כתובות (קה:) שנקרא 'שוחד' משום שהוא חד [אחד], כלומר שעל ידי קבלת השוחד נעשים הנותן והמקבל כגוף אחד, ושבו אינו רואה הדין על הנותן לו את השוחד שני צדדים, שמה הוא חייב או זכאי, אלא רואה

תמצית המאמר

כל מחלוקת שיש בין חכמים הוא רק כדי להבין מהו כוונת נותן התורה, ואם בעל התורה שהוא הקב"ה אומר לך על ידי בת קול היאך פירוש כוונתו, האין אפשר לומר אין משגיחין בבת קול. ותרין הר"ן ז"ל, דהקב"ה נתן לעם ישראל את התורה, להיות ברשותינו ובכוחינו לחדש בה, וכאשר הבית דין מחדשין למטה, כן הקב"ה מסכים על ידם, ואפילו טבע הבריהא הוא על פי דבריהם, כמבואר בירושלמי על פסוק 'אקרא [לאלקים עליין] לאל גומר עלי', שאם בית דין מעברין החודש בתוליה חוזרין, הרי שהקב"ה נתן לנו התורה, כפי אשר אנחנו עם בני ישראל בדעתנו נפרש כוונת הקב"ה בזה, כן יסכים הקב"ה. ולכן רק כאשר בא הקב"ה ליתן את התורה לעמו ישראל אמרו המלאכים אשר תנה הודך על השמים, ולא כשחזר הקב"ה על כל עם ולשון, כי מבואר במדרש שלאומות העולם לא רצה ליתן רק מצוות גלומיות, כאשר יאמרו להם הפירוש כן יעשו, ולא יהיה בהם כח לחדש בה דבר,

במאמר שלפנינו בא רבינו לבאר את הטעות הגדול שטעה קרח עד שבא לחלוק על משה רבינו, שכל החולק עליו כחולק על עצם התורה, ומה היה מקור הטעות שהביאו לשפל מצב הנורא הזה. כי לכאורה יפלא מאד הטענה שהיה לקרח על משה 'כי כל העדה כולם קדושים', כולם שמעו בסיני אנכי ה' אלקיך, אדרבה, הרי שם ראו כולם את גדולת משה ואהרן יותר משאר, וכן בשעה שנכנס אהרן לבית המקדש נתמלא הבית כולו אורה. וגם לכאורה אינו מובן, כי נוכל להבין גדולת קרח ועדתו, שלאחר כל האותות והמופתים שהיו בכאן, שהאדמה פצתה את פיה וכו', לאחר כל אלה אמרו ישראל: 'אתם המיתם את עם ה'', קראו להם לקרח ועדתו עם ה', הרי שהיו גדולי הדור דעה, והאין יתכן שטעו טעות גדולה כזו, לכפור חלילה בתורת משה.

ומבאר רבינו על פי דברי הר"ן בדרשות על מאמר חז"ל תורה לא בשמים היא. ולכאורה הרי

הערות וצינים

בינתו, ובינת במקום של מחלוקת] ועשה לך רב והסתלק מן הספק. ובינת המאמר אות ב' הבאנו בשם התפארת שלמה (דיבור א) שכל הגדלות של צאצאיו שהראו לו מן השמים, כל זה היה נסיון עבדו, לראות אם יכניע את עצמו לפני משה רבינו, וזהו שכתב רש"י 'עינו הטעתו', שהיה לו טעות מעניני הגדלות שראו עיניו לחלוק על ידי זה עם משה רבינו. ורבינו מוסיף שכל זה בא לו מחמת הנגיעה להתנשאות וגדלות.

אבל מי שיש לו נגיעה לאותו דבר, אפילו אם הוא גדול כל כך ווי דער הייליגער זיידע קורח אין זו קושיא כלל, כי לדידי אין כאן שני צדדים כלל, אלא צד אחד בלבד, איך דארף זיין נשיא, ותו לא מידי, וזהו עומק המכוון בדברי רש"י ל'עיני הטעתו' עיניו שנסתמו ונתעוורו מושדח הנגיעה, הטעו אותו מלראות ולהתבונן את הצד השני בכל הפרשה הזאת, וכל זה בא ללמדנו עד כמה צריך האדם להיזהר שלא להשען על

ישראל, וגם דעתו היא דעת בני אדם, אשר בה בחר אלקים, וכפי שכלו כך היא ההלכה, וכל חכמי התורה אשר להם כח ההכרעה הוא רק מניצוץ משה אשר בו, וכמאמר התיקוני זוהר על ענין משה שפיר קאמרת, דאתפשטותא בכל דרא ודרא, וכל התורה נקראת על שמו, זכרו תורת משה עבדי, שכאשר יאמר ויגזור כן הוא התורה, וכל החולק עליו חולק על התורה.

ועל טענת קרח, שהוא במדרגה גבוה מעל גבוה, כמדרגת מלאך, ואין דעתו כדעת בני אדם, והתורה ניתנה לבני אדם, כפי דעתם ושכלם. על זה השיב להם משה 'המעט מכם', היינו מיעוט וקטנות טענותיכם ניכר מדבריכם. שאתם ידעתם בעצמכם, כי גם אתכם הבדיל אלקי ישראל מעדת ישראל כו', היינו שהבדלתכם מה שאתם מובדלים במדרגה גבוה מכל העם, הוא מהקב"ה, כפי שתוכלו להשיג, כי מסתמא הליים בדוכנם הרגישו הקדושה אשר בקרבם, כן הקב"ה משפיע בכם, לא יותר מכפי השגתכם. כן גם בי, לא נתן לי הקב"ה, רק כל כך כמו שאוכל לקבל, אשר אוכל להשפיע לכלל ישראל, לא יותר מכפי השגתכם, ובלעדי רצון השי"ת וכחו, לא יוכל שום איש לקבל שום התמנות ושררות, רק הכל כפי השגחת הבורא ב"ה. (כת"ק)

עד כאן דברי אביו האדמו"ר הזקן זי"ע, ומוסיף רבינו על זה, כי באמת לולא הנגיעה לקחת הנשיאות, היה גם הוא יודע זאת, שאין כן כוונת הקב"ה, אבל עינו הטעתו, כי השוחד יעור עיני פקחים, היינו הנגיעה היא מעור עיני השכל האמיתיים, כי השכל נמשך אחר הנגיעה, ואדם קרוב אצל עצמו.

מה שאין כן כאשר נתן התורה לישראל, ומסרה לנו, שכאשר נאמר אנחנו הפירוש כן יהיה, ולזה נקרא התורה שבויה, כמבואר במדרש על הפסוק 'עלית למרום שבית שבי', לזה טענו המלאכים וקנאו בישראל, שגם המה יהיו תלויים בישראל, שכאשר יקדשו ישראל החודש כן יהיה, נמצא מזה, שהקב"ה נתן התורה לישראל, אשר תהיה תלויה (בעזרת) [בדעת] בני אדם, וכפי אשר יהיה דעתם נוטה כן יסכים הקב"ה.

וזה היה טענת קרח למשה, הן אמת שמשה גדול מאוד מכל העם, וכאשר ראו בעיניהם בשעת מעמד הר סיני, אכן אמרו מדוע תתנשאו על קהל ה', היינו שאתם במדרגה גבוהה משכל בני אדם, [שמשה רבינו ע"ה היה עם גופו בשמים, ממילא הוא מרומם ומנושא מוגן בני אדם, במדרגת שכל מלאך, ולא ניתנה התורה למלאכי השרת, כי הקב"ה נתן את התורה כפי דעת בני אדם ולא כפי דעת מלאכים. ועל זה שאלו שכפי דעת בני אדם היה צריך למנות לנשיא לקרח שהוא הבכור, והוכיחו זאת מטלית שכולה תכלת שחייבת בציצית, הכי זה הוא דעת ושכל בני אדם. ולזה אמר קרח, כל זמן שאין אדם חולק עליו הלכה כמותו, אף שהוא למעלה משכל בני אדם, מה שאין כן כשיהיה עליו בר פלוגתא. מה עשה, עמד וכינס ר"ן ראשי סנהדראות, וכיון שהמה יהיו הרבים, ממילא יהיה הלכה כמותם, שיחיד ורבים הלכה כרבים.

אבל באמת אינו טענה כלל, כי זה שייך רק אם חולקים בדעת משה רבינו ע"ה האין היה כוונתו, בזה אנו אומרים יחיד ורבים הלכה כרבים, אבל אי אפשר לחלוק חלילה על משה, כיון שהוא שקול כששים רבוא ישראל, שהוא שורש כלל

הוראה למעשה בעבודת ה'

א. מפרשתו של קרח יש לנו ללמוד איך שצריך להתגבר ולהתחזק בכל עיקרי האמונה, ובפרט באמונה שהבורא יתברך שמו הוא בורא ומנהיג לכל הברואים, והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, ומבלעדי רצון השי"ת וכחו, לא יוכל שום איש לקבל שום התמנות ושררות, רק הכל כפי השגחת הבורא ב"ה. וכן באמונת אמיית הנביאים בכלל ובנבואת מרע"ה בפרט, שהוא היה אב לנביאים לקודמים לפניו ולבאים אחריו, וכן באמונת התורה שהיא מן השמים.

ב. השוחד יעור עיני פקחים, היינו הנגיעה היא מעור עיני השכל האמיתים, כי השכל נמשך אחר הנגיעה, ואדם קרוב אצל עצמו, כמבואר בראשונים טעם השוחד בארוכה, ומזה יש ללמוד 'אל בנתך אל תשען' שאסור לאדם לסמוך על עצמו כלל כי הוא מלא נגיעות המסמא את העינים מלראות את האמת.

ג. ועצה היעוצה לזכות לשכל הישר ולבוא לקו הממוצע, הוא הכנעה וביטול, שהכנעה היא ממדות התורניות, ועל ידי שמבטל את עצמו ונגיעתו זוכה לדעת אמיתי ולברר הלכה לאמיתה של תורה, וגם משמים מסכים לדעתו.

ד. הקב"ה נתן לעם ישראל את התורה, להיות ברשותינו ובכוחינו לחדש בה, וכאשר הבית דין מחדשין למטה, כן הקב"ה מסכים על ידם, ואפילו טבע הבריאה בעולם נתן הקב"ה ביד החכמים שיתהווה כפי מה שהם משיגים בתורה, אבל לאומות העולם לא רצה ליתן רק מצוות גולמיות, שכאשר יאמרו להם הפירוש כן יעשו, ולא יהיה בהם כח לחדש בה שום דבר, לפי שמדת הכנעה הוא רק באיש הישראלי, כמאמרם ז"ל בשביל שאתם ממעטים עצמכם, לא כפרעה ולא כנבוכדנצר ולא כחירם.

בינת המאמר

מעשיהם של צדיקים

א

כי כל העדה כולם קדושים.

משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם. הנה יש שתי מעלות בנבואת משה רבינו יותר משאר כל הנביאים, האחת שניבא באספקלריא המאירה - במראה ולא בחידות, משא"כ שאר הנביאים התנבאו באספקלריא שאינה מאירה, והיינו שהיו צריכים הרבה מסכים והסתרות כדי שיתגלה להם נבואת ה'. והשנית שניבא בעודו עומד על רגליו בחושי הגשמיים, ואינו נופל הארץ ויוצא מכוחותיו, וזה נקרא 'פנים אל פנים', משא"כ שאר הנביאים היו מתעלפים ונופלים בתרדמה, ורק כאשר יצאו מכל החושים הגשמיים שלהם היו יכולים להשיג נבואה.

וענין זה מבואר באריכות בדרשות הר"ן (דדוש ט) שכיון שהאדם הוא גשמי מצד גופו, לכן אין שום אפשרות של השפעת הנבואה על האדם במדרגה גבוהה שרואה את ה' וישאר חי, כמו שלא יתכן

רבינו זי"ע תמה במאמרו תמיה רבה עד מאד: **כי לכלאורה יפלא בטענת קרח למשה (א, 20) כי כל העדה כולם קדושים, כולם שמעו בסיני (שמות כ, ב) אנכי ה' אלקיך (במדב"ר יח, 1), הלא היא הנותנת, אדרבה שם ראו כל העדה גדולת משה ואהרן, שאמרו למשה (שמות כ, 20) דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו וגו', הרי שהם לא יכלו לקבל דיבורי הקב"ה, רק על ידי משה, והם לא עלו, רק משה ואהרן, וכמבואר (מכילתא דרשב"י שמות יט, כד) משה מחיצה לעצמו ואהרן מחיצה לעצמו, הרי ראו שם גדלות משה ואהרן יותר משאר העם, ומה היה בזה טענת קרח כל העדה שמעו, באותו מקום ובאותו מעמד ששמעו הדברים האלה, שם ראו חשיבות משה ואהרן יותר משאר העם.**

להבין היטב את עומק הדברים נרחיב קצת, הנה ביום השלישי ג' סיון קודם מתן תורה אומר הקב"ה למשה רבינו (שמות יט, ט): ויאמר ה' אל

שמשעה ישמע מאת ה' והם ישמעו ממנו, מנין להם שמשעה רבינו היה יכול ומסוגל לשמוע את דבר ה' יותר מהם, הרי כולם היו אז במדרגה של נביאים קדושים וטהורים בלי שום סיג ופגם?!

התירוץ לזה הוא במאמר ה' בפסוק הנ"ל: הנה אנכי בא אליך בעב הענן בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם. כאן הבטיחו הקב"ה שכל ישראל יראו ויאמינו לעולם בנבואת משה רבינו עליו השלום שהיתה אמיתית ושהוא היה אב לנביאים הקודמים לפניו ולבאים אחריו - שרק הוא מתנבא עם ה' פנים בפנים. ותכלית האמונה הזאת היא כמו שכתב הרמב"ן (שמות שס) "כדי שלא יקום שום אדם ואפילו שום נביא לבטל את דברי משה רבינו, כי לעולם לא היה ולא יהיה עוד נביא שיוכל להתנבא באותה מדרגה כמושה רבינו, ואפילו אם יעשה להם אותות ומופתים גדולים וחזקים יכחישוהו מיד, אחרי שראו בעיניהם ושמעו באזניהם שמשעה רבינו הגיע למעלת הנבואה במדרגה העליונה ביותר" עכ"ה"ק.

ומעתה יובן היטב את עומק דברי רבינו הבוער באש שלהבת קודש: **"אדרבה שם ראו כל העדה גדולת משה ואהרן, שאמרו למשה דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו וגו', הרי שהם לא יכלו לקבל דיבורי הקב"ה רק על ידי משה!"** פירוש: אדרבה, הרי למרות שכולם עמדו שם במדרגה של נביאים ומזוככים מכל פסולת וזוהמה, וגם שמעו את הדברים מפי הגבורה, עכ"ז שם, ודייקא שם ראו שהמרחק הגדול שיש ביניהם לבין משה רבינו הוא הרבה יותר מהמרחק שיש בין שמים וארץ. וע"ע בביאור הסמוך שהוא המשך לזה.

גם בענין זה (של מקום עמידתם של משה ואהרן בהר סיני) נרחיב קצת להבין היטב את עומק הדברים:

שהאדם יביט בשמש ועיניו לא תשרפנה, אלא צריך הרבה מסכים עבים שעל ידם אפשר להביט זמן מה על עצם כדור השמש, וא"כ על אחת כמה וכמה לאין שיעור הבדלות אי אפשר להביט אל אור ה' עם גוף הגשמי. ולכן היה צריך להפשיט את כל המנתבא מכל מלבושיו וכוחות וחושיו הגשמיים כדי שיוכל לקבל את אור ודבר ה'.

במעמד הר סיני הגיעו ישראל למדרגה גדולה מאד, שפסקה זוהמתן, והיו כמו אדם הראשון קודם החטא, ולכן זכו כולם למעלת הנבואה, אבל עם כל מעלתם, לא היו יכולים להשיג נבואה אלא באספקלריא שאינה מאירה, ככתוב בפרשת ואתחנן (דברים ה, ט): את הדברים האלה דבר ה' אל כל קהלכם

בהר מתוך האש הענן והערפל... ותחילת נבואתם

היה באופן הנבואה של משה רבינו! (ככתוב (שם)

'פנים בפנים דבר ה' עמכם' אבל עם כל זאת שהיו במדרגה גבוהה כל כך, וגם התנבאו מתוך הרבה מסכים מבדילים, לא היו יכולים להחזיק את עצמם, **ושוב לא רצו להתנבאות אפילו לא באספקלריא**

שאינה מאירה! כמו שנאמר שם בהמשך הפסוקים

(ועיין עוד בביאורים לעיל בסמוך אות ב): 'ועתה למה נמות

כי תאכלנו האש הגדולה הזאת אם יוספים אנחנו

לשמוע את קול ה"א עוד ומתנו... קרב אתה ושמע

את כל אשר יאמר ה"א ואת תדבר אלינו את כל

אשר ידבר ה"א אליך ושמענו ועשינו'. [ועיין בספורנו

בפרשת וזאת הברכה (דברים לב, ג-ד) שלא ביקשו

זאת ממשה רבינו בעצמו אלא התפללו אל ה' ברוח

נשברה, ובקשו ממנו 'תורה צוה לנו משה' שהתורה

שהוא רוצה ליתנה להם שיתן להם על ידי משה

רבינו, בין כך ובין כך (בין שדברו אל משה בעצמו ובין אם

דברו אל ה' שיצוה למשה)]. צריך להבין מדוע בקשו

נתאר [במקצת] את מה שהתרחש על הר סיני בבוקרו של יום מתן תורה כפי המבואר בפסוקים (שמות יט, טז-יט) והראשונים שם: בזריחת החמה או קרוב לה (אבן עזרא) בעודם שוכבים על מיטתם, התעוררו לפתע לקולות רעמים אדירים וברקים, והבינו מזה שהשכינה כבר ממתנת על ההר (רש"י). ונחרדו מאד מכך (חזקוני). הר סיני כבר נתכסה כולו בענן כבד (מכילתא), ועל ההר (בלבד ולא סביב להר, שהרי אין זה יום הגשמים) ירדו קולות וברקים. עם קול שופר חזק מאד שלא שמעו מימיהם, כאשר אינם רואים כל שפר שיהיה מקור לקול הזה (אבן עזרא, וזה מכניס יותר פחד וחרדה), כי כך הוא שורת הדין שלפני בוא גילוי כבוד ה' בגילוי גדול ונורא נשמעים קולות מחרידים וממיסים כל לב, וכל זה כדי להכין את המתנבאים שיהיו יכולים לקבל את הגילוי הנורא (הרמב"ן והספורנו כפי הכתוב במלכים (א, יט, ח-יג): והנה ה' עובר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני ה', ועל פי הגמ' בברכות נח). וכל זה אינו חרדה טבעית שהאדם מפחד מרעה או צרה או סכנת מות ח"ו, אלא חרדה שכלית שבאה על ידי השגת ענינים נשגבים, והשגה זו מביאה את האדם לחרדת הרוממות ויראת הכבוד העליון, כדי שייסיח דעתו מכל מחשבה גשמית, ויהי הנפש פנויה כולה רק להשגה רוחנית (רמב"ם פ"ז מה' יסוה"ת ה"ב, הכתב והקבלה, ר"א בן הרמב"ם, ועיין עוד בספורנו).

בני ישראל הנמצאים עדיין במחנה נחרדו עד מאד ופחדו, ומרוב חרדה (של חרדת קודש ורוחנית כנ"ל) נתייראו לצאת מן המחנה, משה רבינו מחזק את ליבם ומוציאם מן המחנה (רמב"ן, וגם באבן עזרא בשינוי קטן). ובנ"י מתייצבים בתחתית ההר בכפיית הר כגיגית (רש"י עפ"י הגמ'), ומתכוננים לקבל את

התורה בעמדם על רגליהם, ולא כנביאים שנופלים תחתיהם (אור החיים הק'). בני ישראל נגשים אל ההר [כל אחד בגבולו] והר סיני כבר כולו מעלה עשן, ובווער עד לב השמים, ושורים עליו חושך ענן וערפל (כמסכים כדי לקבל הנבואה כנתבאר לעיל בביאורים), עד שכל ההר עצמו רועד ומזדעזע וקופץ ממש (רמב"ן), וכל זה 'מפני אשר ירד עליו ה' באש', ובאותו זמן כאשר קול השופר הולך וחזק מאד, ומחריד יותר ויותר את ההר וכל המחנה, באותו זמן ממש 'משה ידבר והאלקים יענו בקול' מרוב דבקותו בה' היה משה מסוגל לדבר אל ה' ולשמוע את כל מה שהקב"ה עונה לו במראה של פנים בפנים, כנ"ל (רמב"ן וע"ע בספורנו), לאחר שכל הפמליא של מעלה באים איש על מחנהו ואיש על דגלו, יורד ה' על ההר - כלומר שהוא מתגלה לעיני כל ישראל בהשגת השכל הרוחני (רבינו בחיי), ומראה כבוד ה' כאשר אוכלת בראש ההר, וקודם שהקב"ה מתחיל לדבר את כל הדברים הוא קורא למשה רבינו שיעלה אליו אל ראש ההר, כדי להראות לישראל את גודל מעלתו של משה, שניתן לו רשות להתקרב כביכול עד לראש ההר ששם הכבוד, בלי שום מחיצות (רמב"ן ואבן עזרא).

ואף שאפשר להאריך עוד אך די בכל זה להבין את נהמת רבינו שישואל, וכי לא ראו קרח וכולם - **ש הם לא עלו, רק משה ואהרן, וכמבואר משה מחיצה לעצמו אהרן מחיצה לעצמו, הרי ראו שם גדלות משה ואהרן יותר משאר העם, ומה היה בזה טענת קרח כל העדה שמעו, באותו מקום ובאותו מעמד ששמעו הדברים האלה, שם ראו חשיבות משה ואהרן יותר משאר העם?!**

ב

אני ואתם נלך לבית דין של מטה.

משה קבל תורה מסיני.

על דברי המשנה באבות (א, א) משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע כותב החתם סופר זי"ע שלגבי יהושע כותב התנא שקיבלה ממשה במסירה, שמשה רבינו מסר התורה ליהושע, אבל לא אמר שהקב"ה מסר את התורה למשה אלא שקיבלה, ויש להבין את טעם החילוק בזה.

וכתב החת"ס, מפני שהתורה נמסרה לחכמי ישראל שבכל דבר ספק ישפטו הם בשלם ובדעתם יכריעו בזה, וכפי שיפסקו במתיבתא דארעא כן יפסקו גם במתיבתא דרקיעא מפני שמסרו הכתוב לחכמים, אבל משה רבינו ע"ה אף כי הוא גדול מאוד, מכל מקום בענין זה אינו כשאר החכמים, ואדרבה בגין גדלותו לא ניתן לו הכח הנ"ל להיות פוסק ומכריע בספיקות, כי היה מדבר עם הקב"ה פנים בפנים, וכשהיה בא הדבר הקשה לפניו היה יכול לשאול מפי הקב"ה בעצמו כדכתיב (במדבר ט, ח) "עמדו ואשמעה מה יצוה ה'". וכמו שכתב רש"י (שם בפסוק ז) "אמר להם עמדו ואשמעה כתלמיד המובטח לשמוע מפי רבו, אשרי ילוד אשה שכך מובטח לו שכל זמן שהיה רוצה היה מדבר עם השכינה", והן הם דברי התנא כאן שמשה רבינו מסר התורה ליהושע לגמרי שיהא הוא פוסק בה כפי מה שתעלה מצוותו, אבל משה רבינו עצמו לא נמסרה לו התורה להיות כבעליה אלא רק "קבל תורה".

רבינו זי"ע מביא במאמרו בשם הר"ן: דהקב"ה נתן לנו לעם ישראל התורה, להיות ברשותינו ובכוחינו לחדש בה, וכאשר הבית דין מחדשין למטה, כן הקב"ה מסכים על ידם, וכמבואר במדרש 'אני ואתם נלך לבית דין של מטה לשמוע מתי מקדשין החודש', ונתן לנו את התורה, כפי אשר אנחנו עם בני ישראל בדעתנו נפרש כוונת הקב"ה בזה, כן יסכים הקב"ה. ולכן כשבא הקב"ה ליתן התורה לעמו ישראל... טענו המלאכים וקנאו בישראל, שגם המה יהיו תלויים בישראל, שכאשר יקדשו ישראל החודש כן יהיה, ולזה נקרא התורה שבויה.

וראה שם בהערה מה שהבאנו מספר חסידים (סימן רכד) על הכתוב (ישעיה מד, כו): 'מקים דבר עבדו ועצת מלאכיו ישרים'. עליונים מסכימים לדעת תחתונים, כשעליונים אומרים לכך וכך ראויים אותם, אומר הקב"ה המתנינו עד שהצדיקים אומרים ככה, ולכן לא היה אומר שמועה מפי רבי מאיר עד שאחד אמר עליו רבי מאיר מצא רימון וכו', [היינו רבה בר שילא כמובא בחגיגה טו: דרש רבא... אשכחיה רבה בר שילא לאלהיו, אמר ליה מאי עביד קוב"ה, אמר ליה קאמר שמענתא מפומייהו דכולהו רבנן, ומפומיה דרבי לא קאמר משום דגמר שמענתא מפומיה דאחר, אמר ליה, רבי מאיר רימון מצא תוכו אכל קליפתו זרק, אמר ליה השתא קאמר מאיר בני אומר].

ידחוק להכשיר הגט בשעה שישנה שמועה שאין הבעל בארץ החיים, הרי אפשר לאמת הדבר בעדות ברורה ומתוך כך תהיה האשה מותרת לעלמא. השיב להם הרה"ק מהורונסטייפל "אם נקבל על כך עדות כאן בבית דין ויתברר לנו על פי דין תורה דבר מיתתו, אם כן אפילו אם עד לאותה שעה היה האיש בין החיים, הרי מכוח קבלת העדות ימות, כי כשם שפוסקים בבית דין של מטה, כך פוסקים גם בבית דין של מעלה ונמצאנו הורגים נפש מישראל חלילה, לכן כשאפשר להתירה על ידי הגט, ודאי עדיף ואפילו אם ההיתר בדוחק גדול, כדי שלא ימחה ח"ו שם איש ישראל". מכאן ילפותא לכוחם של צדיקים ויושבי על מדין שע"י פסקיהם תלויים חיי נפש.

הרה"ק בעל הדברי יחזקאל משינאווא זי"ע כותב (אגדות הש"ס שבת קמ:): על דברי הגמ' ביבמות (קכא.) ת"ר נפל למים בין שיש להם סוף בין שאין להם סוף אשתו אסורה דבריר"מ, וחכ"א מים שיש להם סוף אשתו מותרת ושאין להם סוף אשתו אסורה. וקשה הא מצינו בכמה דוכתי דמשום עיגונא אקילו רבנן, כגון עדות אשה ועבד, ועד מפי עד, להיות נאמנין בעדותן, וכאן משום חששא רחוקה דשמא יצא למרחוק ולא ראוהו החמירו בה רבנן לאוסרה? ופירשתי שם, שהכוונה דאלמלא לא אסרוה החכמים והוי אמרו נפל למים שאין להם סוף אשתו מותרת לא היה מציאות בעולם להנטבע שיוכל להנצל, אך כיון שאמרו חכמים מים שאין להם סוף אשתו אסורה, פעלו באמירתם והביאו הכח הזה לעולם, שיהיה מציאות בעולם שיוכל להנצל. ובזה יומתקו דבריהם ז"ל שאמרו שם בלשונם הזך: תניא אמר רבי, מעשה בשני בני אדם מכמרין

על פי דברי רבינו יובן יותר בעומק ככוונת הדברים, שהקב"ה לא נתן למשה רבינו את הכח להכריע על פי דעתו, כי משה רבינו אין לו דעה עצמית משלו, וממילא אין שום דרך כי דעתו היא דעת התורה גופא, ולא קם עוד נביא כמשה אשר ידעו ה' פנים בפנים [כנ"ל],

כשם שמתירין בבית של מטה כך מתירין בבית דין של מעלה.

הרה"ק רבי מרדכי דוב מהורונסטייפל חתנו של הרה"ק בעל הדברי חיים מצאנז זי"ע, היה פעם בסביבתו אדם אחד שנתפס לעבודת הצבא ומאז נעלמו עקבותיו כי לא נודע להיכן נלקח, והיתה אשתו יושבת בצער עיגונה ימים רבים. לימים הגיע קול בשורה שבעוד ימים אחדים יעברו סמוך לעיר כל פקודי חיל המלך, ובעל העגונה בתוכם, ומקום חנייתם לזמן מועט יהיה בעיר הזאת. נזדרזו הדיינים דמתא ותיכף ומיד הכינו את כל הדרוש לגט פיטורין, ויצאו להמתין לגדודי הצבא כדי למצוא את האיש ולהתיר את האישה מכבלי עגינותה. ואכן בחסדי השי"ת מצאוהו ופטרה לשלום בגט. לאחר תקופה קצרה נשמע הקול בעיר שהבעל הנ"ל נהרג בשדה המלחמה, וכמו כן יצאו גם עוררים על הגט שנכתב מתוך חפזון ולא כפי כל דקדוקי ההלכה. וכיון שהסתפקו הדיינים אם להכשירו אם לא, הביאוהו לפני הרה"ק מהורונסטייפל שיכריע ביניהם.

והנה דבר כשרות הגט לכאורה לא היה נוגע למעשה, כי בקל היו יכולים לגבות עדות על מיתת הבעל ומתוך כך להתיר האשה לשוק, אולם אף על פי כן כנס בעובי הקורה והתאמץ מאוד בדוחק גדול כדי להכשיר הגט. שאלוהו הדיינים בפליאה מדוע

יכול להינצל, שלא היה לו חיות ע"פ חכמים. לפיכך הוצרכו חכמים לקבוע גדר ולומר שאשתו אסורה, וממילא יש לו חיות על פי התורה ויכול להינצל. והוסיף הבית ישראל דבר נורא בזה, שהרי מצינו גם להיפך שאם אמרו חכמים להזהר באיזה דבר שאפשר להיכשל בו, אז אין דרך שלא יכשלו, וכן מצינו בשבת (י) אצל רבי ישמעאל בן אלישע לגבי הא דתניא לא יקרא לאור הנר שמא יטה, ואמר רבי ישמעאל אני אקרא ולא אטה, פעם אחת קרא וביקש להטות, ולחד מ"ד היטה ממש, ואמר כמה גדולים דברי חכמים שהיו אומרים לא יקרא לאור הנר. והקשו התוס' שהרי צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידיהם, אלא זהו גדולים דברי חכמים, שכאשר אמרו שמא יטה הוכרח להגיע לידי כך, או לכה"פ כמעט להגיע לזה [ויתכן שולוא היה זה רבי ישמעאל ששמרו עליו מן השמים בודאי היה נכשל], ומזה יש לנו ללמוד עד כמה שצריך להיות ירא וחרד על כל דבר ודבר שהזהירו חכמינו על זה, כי ככל היוצא מפייהם הק' כך יהיה, והזהר בגחלתן של חכמים.

והמעשה דלהלן ימחיש יותר את הדברים:

ונטמתם בם

בזמנו של הגאון והקדוש רבי עקיבא איגר זי"ע היה מעשה נורא, בילד מחונן שגדל והצליח בתורה, ובפתע פתאום נסתם מוחו ולבו והתקשה מאד בלימודו, וכל מה שהשתדלו לעזור לו לא הועיל מאומה. עד שבאו להגרעק"א וביקשו ממנו עצה ותושיה, אמר להם הגרעק"א שיבדקו אחריו אם לא נכשל ח"ו במאכלות אסורות, ובדקו אחריו ולא מצאו, בידעם שהם נזהרים תמיד מלאכול

מכמורין בירדן, ונכנס אחד מהם למחילה של דגים ושקעה חמה ולא ראה פתחה של מחילה, ושהה חבירו כדי שתצא נפשו, ובא והודיע בתוך ביתו, למחר זרחה חמה, והכיר פתחה של מחילה ובא ומצא הספד גדול בתוך ביתו, אמר רבי כמה גדולים דברי חכמים שאמרו מים שיש להם סוף אשתו מותרת, שאין להם סוף אשתו אסורה. וקשה למה אמר רבי בלשון הזה כמה גדולים דברי חכמים שאמרו, וכן יש לדקדק באינך כמה גדולים דברי חכמים שהביאו אחרי זה שם, ומאי אשמעינן בזה, דבלא זאת בודאי האמינו שגדולים דברי חכמים, אלא **דלולא שהביאו החכמים הכח הזה לעולם לא היה במציאות כלל להנצל ממים שנטבע בהם**. ולזה דייק רבי בלשונו 'כמה גדולים דברי חכמים שאמרו' דעל ידי שאמרו חכמים כך, פעלו באמירתם שאפשר להנצל ממים שאין להם סוף, ועל ידי זה אירע אחר כך מעשה בשני בני אדם מכמורין מכמורין בירדן וכו' כדלעיל.

והוי זהיר בגחלתן של חכמים.

הפני מנחם מגור סיפר (פ"מ ל"ג בעומר תשנ"ג) שפעם אחת נסע עם אחיו הבית ישראל זי"ע למירון, ובדרך אמר לו הבית ישראל בשם הרה"ק הרביר' אלימלך מליזענסק זי"ע דאי' (יבמות קכא.) שחכמים אמרו "נפל למים שאין להם סוף אשתו אסורה" וקשה דכמה נהרות דמע של עגונות נשפכו על זה, וכן משתדלים למצוא כל מיני היתרים להתיר עגונה, ומפני מה אסרוה חכמים במים שאין להם סוף, שבפשטות אי אפשר לישאר שם בחיים. אלא שאילו היה הדין נקבע במים שאין להם סוף שאשתו מותרת, אזי מי שטבעה ספינתו לא היה

באשה שהבעל התניא פסל את הגט מחמת שכתבו את שמה של האשה בשם רחל במקום שם אחר שהיתה לה, ושם הזהיר באזהרה חמורה שאין הגט גט, והיא בחזקת אשת איש גמורה, ואם תינשא לאיש אחר, הרי כל מי שיאכל בנישואי האישה הזו **הרי הוא בגדר של אוכל נבילות וטריפות!!!** והנה שני הנביאים הקדושים נתנבאו בסגנון אחד, שהרי הגרעק"א בודאי לא ידע מהתשובה הזו, והוא גם פסק כי למרות שהבשר נשחט ע"י השוחט המפורסם, עכ"ז יש על זה דין של נבילות וטריפות מחמת הפסק של בעל התניא שפסל את הגט.

ויש ללמוד מזה הלכתא רבתא בפרק אמונת צדיקים, שכשם שמתירין בב"ד של מטה כן מתירין בב"ד של מעלה, וכשם שאוסרים בב"ד של מטה כן אוסרים בב"ד של מעלה, עד כדי שיש לזה השפעה על גופו ונפשו ונשמתו של האדם למטה... ועל כגון דא נאמר **הזהר בגחלתן של צדיקים!**

דברי חכמים קובעים את צורתו ומהותו של האדם.

ועוד מעשה רב בענין זה שכותב **הרה"ק בעל הבני יששכר** זי"ע בספרו דרך פקודין (מצות ל"א אות ז) שפני האדם ורושם נשמתו נקבע על פי דברי חז"ל, ולמשל אם אמרו חז"ל על מי שאינו שומר אל עיניו ח"ו הרי הוא כנואף, אזי הוא הרשימא שיש לו על פניו, והביא לזה מעשה נורא: ומדי דברי בזה זכור אזכרנו לטובה מה שסיפר לי החסיד הקדוש **הרב המפורסם בקדושה כבוד מהר"מ זצללה"ה סת"ם מפשעווארסקי** במעשה שאירע לו בהיותו בדרך נחחו ה', ובבואו למלון התאספו אליו רבים מאותן אשר קרבת אלקים

רק מהשחיטה של השוחט הקבוע בעירם, שהיה ידוע ומפורסם לשוחט ירא שמים באופן מיוחד, והגרעק"א הורה להם עם כל זאת שיוסיפו לחקור לבדוק, **"כירק מחמת סיבה זו בלבד - במה שנכשל במאכלות אסורות, יכול מוחו להטמטם כל כך, ואין שום סיבה אחרת לזו!!!"**

הם עשו כדבריו והוסיפו לחקור עוד, עד שמצאו שפעם אחת אכל הנער בסעודת נישואין של אחד שנשא גרושה **שהרה"ק בעל התניא** זי"ע פסל את הגט, ואמר שהיא עדיין בחזקת אשת איש רח"ל, ובאו אל הגרעק"א ואמרו לו שלא מצאו בנער שאכל איזה דבר אסור, אבל האם יתכן שמה שאכל שם בחתונה אולי זה הזיק לו? הרי הבשר היה מהשחיטה של אותו השוחט שהגרעק"א סמך ידיו עליו? והשיב להם בודאי זו היא הסיבה, כי אם בעל התניא אסר אותה באיסור אשת איש, הרי **שהבשר שהוכן לחתונה פסולה זו, פסלה את כל הבשר גם אם נשחט על ידי השוחט המוסמך הזה!!!**, והורה להם לטובת הנער לעזוב את מקומם ולצאת לגלות, ושלח אותם לגור בארץ ישראל... וכמובן שהוראתו וברכתו של אותו צדיק הועיל להם, והנער בא אל תיקונו ומעמדו.

במעשה זה יש חידוש גדול נורא מאד, שאפילו בשר שנשחט כדת וכדין, בידי שוחט יר"ש שהגרעק"א סמך עליו ואכל משחיטתו, עכ"ז המחשבה של השוחט שחשב לשחוט בשביל אותה חתונה שבעל התניא אסרה, היתה **'מחשבת פיגול'** שפסלה את הבשר כנבילה וטריפה שיש בה כדי לטמטם את המוח רח"ל, צא ולמד עד היכן הדברים מגיעים!!!

אבל יש עוד דברים בגו: בתשובות הרב מבעל התניא זי"ע בתשובה לט מובא המעשה הזה,

טוב מראה עינים וכו', ...ע"י עיניך כשהיית הולך בדרך ונהנית במראה עיניך, והאריך הצדיק בזה, ובכאן הראתיך רק לדוגמא ואתה תשכיל ותבין, עכלה"ק.

אשרי איש ירא את ה'.

ומדי דברי בו אזכיר אשר זכיתי לראות בעיני את גודל יראת חטאו שהיתה קודמת לחכמתו, באחד מימות הקיץ כאשר זכיתי להתלוות אליו בהליכתו בנאות דשא בקרית טלזסטון, ונתגלגלו הדברים עד שהגענו לדבר בנושא הכשרות, והיות שבימי נפתחו עוד מערכות כשרות, ופתאום התחיל להיכנס אל השוק הרבה מאכלים ומיני מתיקה למיניהם חדשים עם חותמת כשרות אשר לא שערום אבותינו, ויצא השמועה אשר גם הכשרות המיוחדת של העדה החרדית בירושלים היו רוצים להוסיף לרשימת המוצרים שלהם הרבה דברים חדשים, אלא שהמנחת יצחק ז"ל מנע זאת, [הוא אמנם נלחם בכל כוחו להכשיר את מחלבות תנובה כי סבר שאסור להשאיר עיר ללא מוצרי חלב], וכן הכשיר פעם אחת את יינות כרמל ואמר אז בדרשת שבת הגדול שזה רק בהוראת שעה לשנה זו בלבד, אבל חוץ מאלו התנגד ביותר להוסיף הכשרים] ושאלתיו על זה עם זה נכון, ואם כן מה טעם הדבר? והשיב לי ברוב ענוותנותו ובמתק שפתיו, שזה אכן נכון, וסיבת הדבר הוא: ששמע **מהרה"ק מהרי"ד מבעלזא** זי"ע, שבימי רצו להכניס לשוק דברים חדשים של צרכי פסח, והוא התנגד לכך בכל תוקפו, ואמר: ווייל מ' דארף האבן זייער גרויסע און ברייטע פלייצעס אויף צו קענען געבן א כשרות, אויף זאכן וואס די פרייערדיגע רבנים האבן זיך שוין אויס געוויינט און אויס געבעטן אויף דעם

יחפצון, ואירע שנסע דרך העיר הזאת אחד מנגידי ק"ק בראד, ובא אליו בתוך המקהלות ואמר לו, שאלה אחת אני שואל מאתכם אם תשיבני על נכון מה טוב, ובאם לאו הרי אתם כולכם מכת הרמאים, והוסיף לדבר עתק אין מן הצורך להאריך.

ותוכן השאלה הוא אמר לו בזה הלשון: היות ששבת בקהלתנו **הרב הקדוש המפורסם מהרה"מ הראשון שהיה בפשעווארסק** צוק"ל, והתאספו אליו אנשים המתחסדים והרעישו עולם ומלואו כדרכם, ובזמן הסעודה שלישית אזי אמרתי, אלכה נא אל כת המשתגעים עם רבם המובהק להם, ואראה להם בפחזותם מה מנהגם, והנה בבואי אל המקום הנועד אשר שם היה הקיבוץ, אזי אמר הרב המובהק הנ"ל הנה נואף בא אל הבית, ואני ידעתי בעצמי שלא הייתי נואף מעולם, והאריך לדבר עתק ודברי חוצפה בזה.

והנה אמר לי הרב הקדוש הנ"ל המספר לי המאורע, שהתפלל אז אל השי"ת שיראהו נפלאות לתרץ לו תירוץ גמור לפי דרכו, והיתה מונחת גמרא על השולחן, וביקש מהשי"ת שיראהו התירוץ הנכון בתוך דברי חז"ל.

ופתח הגמרא, והנה המאמר חז"ל (יומא עד.) מאי קרא טוב מראה עינים מהלך נפש כתובה לפניו, אז שמח לב הצדיק בקרבו והראה להגיד הנ"ל, ואמר לו הנך רואה דברי חז"ל נזדמנו לי בעת הצורך לתרץ לך, כי בהיותך הולך מבלי דעת, וחוצפך יסגא להיות בוזא במלאכי ה', והיית הולך בתוך השוק בעיר הגדולה הנ"ל, והיית משוטט בעיניך במקהלות הנשים היושבים אנה ואנה ביום המנוחה, והיית נהנה במראה עיניך, ובאת מתוך הראיה הלזו לבית מקום הצדיק, וראה ברוח קדשו קליפת הניאוף אצלך, כי

ויש להתבונן עוד בענין זה, דהנה צריך להבין על מה שביקש משה רבינו על קרח ועדתו (במדבר טז, כח-לא): שימותו במיתה משונה, שהארץ תבלע אותם ואת בתיהם ואת כל אשר להם חיים שאולה, למה ברר להם משה רעיא מהימנא מיתה קשה כזו, וכי לא הי די במיתה פשוטה להתריע בזה את כל הקהל כי יש דין ויש דיין?

ומתרץ הרה"ק בעל השפת אמת זי"ע (קרח תרל"ו ד"ה מה) תירוצו נורא ואיום: על פי משאחז"ל קרח שפקח היה מה ראה לשטות זה, ראה שלשלת גדולה יוצאה וכו', וקשה הלא גם הוא ידע שיכולים בניו לשוב בתשובה. אלא שמכל חטא האדם נשאר לדורות מעט, שכל מי שמסתלק מהעוה"ז במיתה יורשין בניו מקומו ונשאר כוחו בכלל הקהל הן לטב והן למוטב, וקרח הבין שלפי גודל מעלתו של בני קרח, אם היה נשאר איזה מעט מהחטא שנטה מדרך האמת לא היו יכולים להיות במדרגה עליונה כזו, ועל כרחך שאינו חוטא במעשיו ולא נטה מדרך האמת, אבל באמת אינו כן, אלא שמשה רבינו לגודל ענוותנותו ואהבתו לישראל, רצה שלא יזיק כלום לבניו אחריו, לכן ביקש שימות במיתה משונה, שלא ישאר שום ממנו שום מעשה החטא, ועל זה נאמר 'ויאבדו מתוך הקהל' - שנאבדו הם ומעשיהם מכלל הקהל, ולכן נכשל קרח, שלא עלתה על דעתו שיהיה שינוי סדרי מעשה בראשית בעבורו. וכדי שלא יהיו שני המאמרים הקדושים סותרים זה את זה [שהרמ"מ אומר שבני קרח לא מתו שנשאר החטא זה לדורות, והשפ"א אומר שנאבדו מתוך הקהל ולא נשאר מהם כלום], צריך לומר, שאמנם מצד המעשה לא נשאר כלום (עיי"ש בשפ"א שכותב כמה פעמים שנאבדו הם ומעשיהם) אבל רושם

קענען מיר אפשר ממשיך זיין, אבער אויף נייע זאכן, האבן מיר נישט קיין כח צו דעם! ואמר לי בחיל ורעדה: הער איז געווען א גברא רבה אבער ער האט מורא געהאט נאר וועגן פסח, איך האב מורא נישט נאר פסח נאר אויך א גאנץ יאר, ווער בין איך וואס איך זאל קענען נעמען דאס אויף מיר?!

אין כל פלא אשר לגודל יראתו הטהורה היו פסקיו מקובלים בשמים! אשרי העם שככה לו.

ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל.

בענין המחלוקת של קרח כנגד משה רבינו כתב הרה"ק בעל הבני יששכר זי"ע בספרו אגרא דכלה (פ' פנחס) בשם הרה"ק רבי מענדלי מרימנוב זי"ע על הכתוב בפרשת פנחס (כו, יא) 'ובני קרח לא מתו' דענין המחלוקת בישראל עדיין לא מת, אלא הוא נמשך מדור לדור. והענין יש לומר על פי מש"כ רבינו בסיום המאמר (בהוספה על דברי אביו רבינו הזקן זי"ע): ובאמת לולא הנגיעה לקחת הנשיאות, היה גם הוא יודע זאת, שאין כן כוונת הקב"ה, אבל עינו הטעתו, כי השוחד יעור עיני פקחים, היינו הנגיעה היא מעור עיני השכל האמתים, כי השכל נמשך אחר הנגיעה, ואדם קרוב אצל עצמו, כמבואר בראשונים טעם השוחד בארוכה. וכבר כתבנו במבוא המאמר, שרבינו מלמדנו בקצירת האומר איך שכל הטעות הנורא של קרח בא לו מחמת הנגיעה, כי אדם קרוב אצל עצמו, והנגיעה הוא כמו השוחד שמעורר עיני חכמים ומסלף דברי צדיקים, ואם בקרח שהיה מנושא הארון ובעל רוח הקודש כך, מה נעשה אנן אזובי הקיר? וזה צריך לעורר אותנו לדברי התנא (אבות פ"א) "עשה לך רב והסתלק מן הספק".

זה ביקשתי שהשי"ת יציל אותי מהם. [הרה"ק ר' מנחם נחום מרחמסטריווקא זי"ע סיפר גם מעשה זה ועל פי גרסתו אמר אותו יהודי: שהמחשבות זרות של הנפטרים נשארים בזה העולם, והם גורמים לאנשים החיים מחשבות זרות אעפ"י שאינם ראויים לזה מצד מעשיהם ועל זה אמר שהשי"ת יצילהו ממח"ז].

המשיך אותו יהודי ואמר להרר"א: שכתוב אצל קרח 'ותנס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל', למה היו צריכים שהארץ תבלע אותם, כי אם היו נשארים בזה העולם (אפילו בתוך הקבר) היה האויר של מינות וכפירה שלהם במשה נשאר בזה העולם, וזה היה מזיק לכל ישראל, לכן היה צריך שירדם וכל אשר להם עם כל המחשבות שלם חיים שאולה - אל מתחת לארץ שלא ישאר שום זכר מהם מעל פני הארץ.

[הרה"ק מהרי"י מבעלזא זי"ע מביא (בפרשת פנחס) בשם הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע לבאר למה גזרו חז"ל (שבת יד:) טומאה על ארץ העמים, משום שיש להם מחשבות טמאות ומושחתות, וגם אחרי שמתו מחשבותיהם הטמאות מרחפות באויר ויכולים לפגום במוח הצדיקים אפילו במרחק רב, לכן גזרו טומאה על ארץ העמים שהאויר מלאה טומאה. ואמר הרה"ק מקאריץ זי"ע שהעצה לזה היא לשנוא את מחשבותיהם המקולקלות בתכלית השנאה, ועל ידי זה לא יוכלו המחשבות הללו לשלוט עליו ולקלקל אותו. על פי זה הוסיף בנו הרה"ק מהרי"ד זי"ע לפרש את מאמר הכ' (תהלים צז, י): 'אוהבי ה' שנאו רע שומר נפשות חסידיו מיד רשעים יצילם'. שדוד המלך מלמד אותנו כי כדי להינצל ממחשבות טמאות של הרשעים המרחפות

החטא נשאר, ולזה צריך להתחזק ביותר שלא להיות בקרח ועדתו ח"ו.

אוהבי ה' שנאו רע שומר נפשות חסידיו מיד רשעים יצילם

בענין זה איתא בספר דברי אמונה מכ"ק אדמו"ר מתולדות אהרן זי"ע (פ' תולדות אות ח): שעיקר האדם הוא המחשבה, שאם אדם חושב מחשבות קדושות, מחשבות של אמונה, של השגחה פרטית, של מסירות נפש, ושל דביקות ה' ומחשבות של גדולת ה', זה מגביה את האדם אל הקב"ה, ועל ידי מחשבות אלו הוא זוכה לדבקות בה', ולמדרגות עליונות ביותר.

ומביא שם מעשה נפלא ששמע בטבריה מהרב יואל אשכנזי ז"ל:

אצל הרה"ק בעל נועם אלימלך זי"ע היה הזמן שבין מנחה למערב זמן חשוב ויקר מאד, ואז לא נתנו להכנס אליו. פעם נכנס אליו יהודי לפני מערב, וביקש ממנו שרוצה לשתות יי"ש, והרר"א אמר לו "מערב", ואמר לו אני סובר כמאן דאמר מנסך... ונתן לו הרר"א כוס יי"ש, ואמר לו, אני רואה שיש שם בצד כוס גדול יותר, ונתן לו הרר"א מהכוס ההוא.

והיהודי בירך ושתה מהכוס, ואמר: לחיים רבי, השי"ת יעזור לי שאזכה להינצל ממחשבות זרות, והרר"א התפלא מאד, כי הכיר בו שלא שייך לאדם זה דבר זה כלל, אמר היהודי להרר"א, אין כוונתי על המחשבות שלי, אלא שכאשר אני הולך בדרך ואני מגיע למקומות שיש שם אנשים במדרגות נמוכים ביותר, והם מגשמים את האוירים, וזה יכול להשפיע שיכנסו גם אלי מחשבות זרות, ועל

בחלל, צריך תמיד לשנוא א הרע בתכלית המיאוס. ועיין מש"כ רבינו בפרשת ויקרא אות ב שהעצה לנקות המחשבה ממחשבת חוץ, ולתקן כל הרהורי הלב ולקרב הרצונות להשי"ת הוא, להשתתף עם הכלל ישראל].

ברם! עדיין צריך להבין מהיכן הגיע קרח לכל זה? לדברי רבינו קרח היה אדם גדול כל כך עד שגם את כל האמור לעיל היה יכול לדעת, ובכל זאת נפל לשטות זה, ומדוע? מה ראה ליפול בדבר שפל כל כך עד שצריכים לכסותו מעל הארץ שלא ישאר ממנו שום זכר ??? !.

ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו.

הרה"ק בעל **התפארת שלמה** זי"ע מבאר זאת (דיבור א בפרשה) על פי מעשה נורא שהיה אצל **מנן הבעל שם טוב הק'** זי"ע, [במעשה שמביא כאן התפא"ש לא מוזכר עם מי היה מעשה זה אלא מוזכר רק שזה היה עם אחד מתלמידי הבעש"ט הק'. אבל בפרשת דברים (ד"ה ואקח מכם) מובא המעשה ביתר אריכות עם כל הפרטים:

פעם אחד באו אל הבעל שם טוב הק' כמה בני עיר מאחת הערים החשובות והפצירו בו שישפיע על תלמידו **הרה"ק הרבי ר' מיכל מזלאטשוב** זי"ע לקבל עליו רבנות בעיר זו, כי הם כבר ביקשו ממנו כמה פעמים ואינו מסכים לזה. הבעש"ט קרא לו והפציר בו, ולא רצה בשום אופן, עד שכעס עליו הבעש"ט ואמר לו, אם לא תשמע לדברי אלה הנה תדע כי אבדת אל כל עולמך בזה ובבא!

והשיב לו הרר"מ: אף אם אהיה נאבד משני עולמות איני מוכן לקבל עלי עול ושררות הרבנות, שאינו נכון לי!

או אז ענהו הבעש"ט הק' בשמחה רבה, ברוך אתה לה' וברוך טעמך, זכאי חלקך בגן עדן, כאשר לא התנשא רוחך ולבך על כל דברי אלה, כי אני לא באתי אלא לנסותך, לדעת את אשר בלבבך להטיבך באחריתך.

ויש לדבריו הק' מקור ובית אב בראשונים ז"ל, והוא מה שכבר הבאנו בביאורים אות ו על מה שמסופר בגמ' (ב"מ נט.) במחלוקת של רבי אליעזר וחכמים בענין 'תנורו של עכנאי', שכאשר ראה רבי אליעזר שהחכמים לא מקבלים את דבריו, אמר להם: אם הלכה כמותי עץ חרוב זה יוכיח, אמת המים יוכיחו, מן השמים יוכיחו, יצאתה בת קול ואמרה להם, מה לכם אצל רבי אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום, עמד רבי יהושע על גלגלו ואמר, 'לא בשמים היא'.

וכתב רבינו נסים גאון (ברכות יט. והובא בשטמ"ק ב"מ שם) דלכאורה קשה איך יצאה בת קול ואמרה הלכה כרבי אליעזר, הרי גם בשמים יודעים את הכלל של 'תורה לא בשמים היא' [שהרי הקב"ה אומר למלאכים אני ואתם נרד לבית דין של מטה]. ומתרץ על זה תירוצו נורא: **שהבת קול היתה רק לנסיון לראות אם יעמדו חכמים על דעתם שיפסקו על פי רצון ה' לפי הכלל של יחיד ורבים הלכה כרבים, ובודאי שלא היו עומדים על דעתם כנגד הבת קול וטוענים 'לא בשמים היא' אם לא שהיה דבר זה ברור להם לגמרי ביושר בלא שום נגיעה כלל.**

גם - וביותר על כגון דא אנו מבקשים: **ואל תביאנו לא לידי נסיון** [של גדלות] **ולא לידי בזיון** [של השפלה הבאה מכך]...

אמרות ופנינים יקרים

מספה"ק ישמח ישראל

סור מרע - מרוע המחלוקת + ועשה טוב - בקש שלום ורדפהו

את הבנים, וזש"נ בתוה"ק ואהבת לרעך כמוך אני ה', מצד אהבת ה'.

ויחי ד.

סור מרע - מרוע המחלוקת

פירוד לבבות נצמח מגיאאות

פירוד לבבות זה נצמח מגיאאות, שמתגאה על חבריו ורואה בעצמו גודל מעלותיו הכשרוניות ואיננו יאות לו לפי ערכו הרמה לבטל א"ע נגד חבריו הפחות ממנו,

וגיאאות הוא ענף מע"ז כמאחז"ל כל אדם שיש בו גסות הרוח כאילו עובד ע"ז, וזה ששאל אותם פן יש בכס וגו' והתברך בלבבו לאמר שלום יהי לי, היינו שאין מבטל א"ע לנגד חבריו ואינו מרגיש צער ודחקות חבריו ואומר שלום עלי נפשי, סימן מובהק שאיננו עומד ביחוד ואהבת ה', כי מי שאוהב את הפועל אוהב גם את הפעולה ואם אוהב את האב אוהב גם

העומד לפני המלך יש כמה להתפאר?

עיקר סיבת הפירוד לבבות היא גיאאות, שבגאותו במעלת חכמתו ודעתו הרמה שבראש דימה בנפשו אני ואפסי, ובאמת אילו היה בר דעת אמת יהיה מחשב יותר חשבון נפשו, והיה רואה שהוא אין ואפס להכלל ישראל... [ואמר] כ"ק אאמו"ר זצלה"ה זי"ע בשם הנוב"י למשל בן כפר שיש לו ערוגה אחת הוא מתגאה על חבריו, ואם יש לחבירו מדה גדולה בקרקע יותר ממנו הוא מתגאה יותר, אבל אם רואה בעת שהמלך נוסע דרך ארצם עם מרכבתו ומרכבת המשנה על רביד הזהב על

כל הרעה ח"י באה לו לאדם על אשר נעשה נבדל מהכלל ישראל.

היצר הרע מסית ומדיח לכל אחד ואחד בבחינתו שלא יבטל את עצמו בכלל ישראל, כי לבעל מעשה ומדות טובות מראהו את כבוד עשרו ורוכב פעלו בתורה ומצוות, עד שיאמר לו מה לך לבטל עצמך, הלא גדול אתה יותר מהם, ולהשפל והפחות מעצמך ומשפיל עד שיאמר נואש, כי אחרי אשר כבר אתה מלא חטאים, מה יועיל לך הכלל ישראל אם תתבטל ביניהם, וע"ז אומר הכתוב 'והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי', אף אם אחיה נפרד מהכלל גם כן יהיה לי שלום, ובשרירות לבי אלך, לעצמי להיות נפרד מהכלל, וכל זה הוא עצת יצה"ר, למען ספות הרוח את הצמאה, כי עד עתה היה חוטא בשוגג, ועתה שנעשה נפרד מהכלל ישראל יערום לו הפירוד שיחטא במזיד גם כן, וזהו 'והבדילו ה' לעיני מכל שבטי ישראל', פירוש כל הרעה באה לו על אשר נעשה נבדל מהכלל ישראל, שאילו היה מחבר את עצמו להכלל ישראל לא היה בא לזה הרעה. כי ע"י הכנעה שמכניע אדם את עצמו ומבטל את עצמו בכיטול גמור זוכה לבטל כל ההרורים רעים... שמעורר ע"י הכנעתו זכות נם אנכי עפר ואפר, כי מודה עצמו מקצת מן המקצת למדתו של אברהם אבינו ע"ה בחינת כיטול ושפלות רוח.

נצבים ב.

כל זמן שהאדם הוא מעצמו לא יוכל לדבק ולחבר עצמו בה'.

'ואהבת לרעך כמוך אני ה'". על ידי ביטול והכנעה ואהבת ריעים זוהי לאני ה', לדבק עצמו בה', שכל זמן שהאדם הוא מגושם לא יוכל לדבק ולחבר עצמו בה', אך ע"י הכנעה יתירה שמתיש כח החומר והתאוות הגשמיות מעניני הבלי עוה"ז זוהי לדביקות נפלא, ומעורר עי"ז מקור הרחמים מעלילא.

בשלח ג.

עשה טוב – בקש שלום ורדפהו.

על ידי הכנעה מדמה עצמו מקצת מן המקצת למדתו של אאע"ה בחי' ביטול ושפלות רוח.
כל הרעה באה לו על אשר נעשה נבדל מהכלל ישראל, שאילו היה מחבר את עצמו להכלל ישראל לא היה בא לזה הרעה. כי ע"י הכנעה שמכניע אדם את עצמו ומבטל את עצמו בביטול גמור זוהי לבטל כל הרהורים רעים... שמעורר על ידי הכנעתו זכות נם 'אנכי עפר ואפר', כי מדמה עצמו מקצת מן המקצת למדתו של אברהם אבינו ע"ה בחינת ביטול ושפלות רוח.

נצבים ב.

כל אחד יקח לעצמו לימוד ודרך לעבודה, שיראה שיהיה מעולם התיקון ולא מעולם התורה.

איתא בהמגיד צללה"ה שעולם התורה הוא נקודות שאין להם אחיזה זה בזה, ועולם התיקון הוא גוון, ואמר בלשונו הק' בזה הלשון, הגם כי הדבר הוא מסודות העליונים, אף על פי כן יוכל כל אחד ואחד ליקח לעצמו לימוד ודרך לעבודה, שיראה שיהיה מעולם התיקון ולא מעולם התורה, שיהיה לו אחיזה וריעות איש ברעהו, וע"י מה, ע"י תיקון מדת הוד ימצא כל אחד ואחד חן בעיני חבריו, ויראה מעלת חבריו ולא חסרונם, עכלה"ק, ודבריו הקדושים יקרים מפנינים.

ל"ג בעומר א.

צווארו ובגדיו בגדי שש, ורואים כבוד רב עושרו וגדולתו, האם יש מקום שיתגאה עוד אח"כ, אף מי שיש לו שדות הרבה, שהם כאין וכאפס לגדל עושרו של המלך, והנמשל אם מתבונן בדעתו שהוא עומד לפני מלך מה"מ הקב"ה שאין סוף ואין חקר לגדולתו, מי יערב לבו להתפאר את עצמו, ובמה יתגאה אחד על חבריו. נצבים ב.

כשאין מבינים כי הכל הוא מאת השי"ת, באים למריבות ופירוד לבבות.

כל המריבות ופירוד לבבות והקטטות נצמחים, מפני שאין מבינים כי הכל הוא מאת השי"ת, והוא עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות, מה שאין כן כשמקבלים עול מלכות שמים באמת אז הם באפשרות להגיע למדת השלום, וזוכין לקבלת התורה הק', וכמאמר חז"ל ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה, וכמאמר חז"ל כל מה דעלך סני לחברך לא תעביד.

שבועות כ.

גם אם ילמדו שנים יחד, ורק כל אחד מדמה בנפשו כי הוא המשפיע, הם מטפשיין.

נצח והוד נקראים למודי ה', שהלומדים בתורת ה' נחוצים להם לתקן מדת ההוד, ולהבין כי הכל הוא מה', וכידוע שנצח והוד הם תרי פלגי גופא, גם זה מרומז לאהבה ואחוה שצריך להיות בין התלמידי חכמים, ולידע שאחד תלוי בחבירו, ועי"ז לומדים זה מזה ונוהגים כבוד זה בזה, כב"ש וב"ה.. ולהיפוך ח"ו, אם אינם מבינים כי הכל הוא מה' והוד והדר לפניו, אז המה מתגאים זה על זה, ואינם שמים לבם לדברי חבריו, וכדרשת חז"ל חרב אל הבדים ונואלו, היינו שכל אחד מדמה בדעתו כי הוא יחיד בדורו, וזהו בד בבד, אף אמנם אם ילמדו שנים יחד, ורק כל אחד מדמה בנפשו כי הוא המשפיע, וכן חבריו מדמה בנפשו, ממילא לא יחכמו מלימוד הזה, ויפגמו בזה בקדושת יקרת התורה הקדושה אשר מחכמה עילאה נפקת, וממילא נוגע הפגם בחכמה מוחא, ומזה המה מטפשיין ולא יחכמו...

ל"ג בעומר א.

עיקר האהבה היא להורות גם לחבירו בתורת ה', ולא שיחפוץ להיות צדיק אחד בעולם.

האדם המעולה במעלות שחננו ה' צריך לקרב הרחוקים מאת ה', ולקרבם לה', להחזירם בתשובה וללמדם תורת ה'. וזה ענין אומרם ז"ל דשני אלפים תורה התחילו מאברהם אבינו ע"ה מ'ואת הנפש אשר עשו', היינו דזה ענין נתינת התורה, ועיקר התורה הוא ואהבת לרעך כמוך, ומה דסני לך לחברך לא תעביד,

היינו עיקר האהבה היא להורות גם לחבירו בתורת ה' ואת הדרך ילך בו, למען ידע גם הוא כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד, ולא שיחפוץ להיות צדיק אחד בעולם ולמדם אחד.

שבועות יח.

עצה לנקות המחשבה ממחשבת חוץ.

העצה לנקות המחשבה ממחשבת חוץ, ולתקן כל ההורוץ הלב ולקרב הרצונות להשי"ת הוא, להשתתף עם הכלל ישראל, וזהו שאמר 'קרבנכם' מלמד שהיא באה נדבת ציבור

והיא עולת קיץ המזבח הבאה מן המותרות, היינו הבאה מחצאי שקלים, וחז"ל אמרו יחיד שהתנדב משלו כשרץ ובלבד שימסרם לציבור, ואמרו שימסרם יפה יפה לצבור ע"ש. ורמז הענין היא ידידו כי כל ענין חצאי שקלים הוא מרומז על אחדות, שכל אחד ואחד מישראל אינו שלם בלתי אם יתחבר את עצמו עם חבירו, ובהשתתפות עם חבירו בא להשלמה, וזהו הרמז שימסרם יפה יפה לצבור... וז"ל רש"י ז"ל קריאה לשון חיבה לשון שמלאכי

השרת משתמשין בו שנא' וקרא זה אל זה, ותרגומו ומקבלין דין מן דין, והיא כמו שאנו אומרים וכולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים זה מזה, והיינו משום שכל אחד רואה בחבירו שיש לו יראת שמים יותר ממנו, ויען כי הם רוצים באמת לעשות נחת רוח להשי"ת לכן נותנים באהבה רשות זה לזה להקדיש ליוצרים, ועי"ז אוהבים זה את זה, כי הנכנע יוכל להיות אוהב ואוהב את הבריות, משא"כ המתגאה.

ויקרא ב

כל זמן שהאדם הוא מגושם לא יוכל לדבק ולחבר עצמו בה'.

כל זמן שהאדם הוא מגושם לא יוכל לדבק ולחבר עצמו בה', והענין הוא שכאשר נתאמת כן בלבו ואין ברוחו רמיה ח"ו, ונעשה שפל בעיניו, כי יודע היטב נגעי לבבו שפגם באור יקר בחלק אלקי ממעל, ממילא משים נפשו כעפר לכל וכאסקופה הנדרסת, ומכבד לכל יראי ה', בחשבו כי גם בהם נמצא אור יקר ומופלא, ובלי ספק הם לא פגמו כל כך, ומחשב בדעתו אילו היה

חבירו יודע רוב חטאי ונגעי לבבי וודאי לא ה' מדבר עמי, ועוד היה מתרחק הרבה מאוהלי ובורח מגבולי, וממילא אוהב את חבירו באהבה רבה ועזה, ומקבל ממנו דברי תוכחתו, וחזקה עי"ז לקשר נפשו בדביקות ה'. וכמו"ש בס' שפתי כהן עה"ת עה"פ 'טובים השנים מן האחד', שאם תראה שני בני אדם שהם טובים, מן האחד, הטובה הוא מן האחד שעלוב וסובל דברי חבירו.

בשלח ג.

על ידי הכנעה ואחדות זוכים להמתיק הדינים ולקבלת עול מלכות שמים.

על ידי שמתכוון בחלק אלקי ממעל שיש בכל אחד מישראל] זוכה עי"ז לאהבת ישראל, לאהוב אותם באהבה רבה ובאהבה עזה, ומבטל א"ע נגדם בביטול גמור, ואף אפילו לרשעים יוכל לאהוב מצד החלק אלקי אשר בקרבם, וכל השנאה והקנאה הם רק מצד הגוף, אבל מצד הנשמה הוא להיפך שיוכל לאהוב אף הפושעים, וכמו שנאמר 'ותרועת מלך בו', ורש"י ז"ל פ' לשון חיבה וריעות, ...ולכאורה תרועה היא דינין כמו שנאמר 'תרועם בשבט ברזל', אך ע"י התבוננות הנ"ל שאנכי יושב בתוך הכלל עי"ז יאהב לכל אחד מישראל, וזהו ותרועת, האהבה, היא מצד מלך בו, היינו ע"י חלק אלקי ממלך מלכי המלכים הקב"ה, ועי"ז הוא מאגד ומאסף את עצמו עם כלל ישראל ומעורר זכותו של אברהם אבינו ע"ה, וחזקה להמתיק הדינים ולהמליך הקב"ה עליו ועל איבריו.

נצבים ב.

לעילוי נשמות

זקני הרה"ח ר' מאיר דב"ר שמעון יצחק ז"ל רבניצר

נלב"ע י"א אדר

א"מ הרה"ח ר' בנימין ב"ר מאיר דב"ר ז"ל רבניצר

נלב"ע ז' תשרי תשפ"א

א"מ האה"ח מרת בריינדל ב"ר אברהם ז"ל רבניצר

נלב"ע ב'ג' בסלו תשנ"ה

מו"ח הרה"ח ר' נתן נטע ב"ר שמעיה ז"ל שושיצקי

נלב"ע ט"ו מרחשון תשס"א

תנצ.ב.ה.

